

Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov

NAVODILO
O ZAKRAMENTU
ODREŠENJA

Cerkveni dokumenti
108

Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov
NAVODILO O ZAKRAMENTU ODREŠENJA

**Kongregacija za bogoslužje
in disciplino zakramentov**

**NAVODILO
O ZAKRAMENTU
ODREŠENJA**

Družina
Ljubljana
2004

CERKVENI DOKUMENTI 108

Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, NAVODILO O ZAKRAMENTU ODREŠENJA. Izvirnik: Congregazione per il culto divino e la disciplina dei sacramenti, ISTRUZIONE REDEMPTIONIS SACRAMENTUM, Città del Vaticano, 2004. Prevod: Rafko Valenčič. Lektorica: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina, d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina, d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Schwarz, d. o. o., decembra 2004.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

265.3

NAVODILO o zakramentu odrešenja / [pripravila] Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov ; [prevod Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 2004. - (Cerkveni dokumenti, ISSN 1318-1262 ; 108)

Prevod dela: Istruzione Redemptionis sacramentum

ISBN 961-222-536-2

1. Sacra Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum (Roma)
217176320

UVODNA BESEDA

Ko je v petek, 23. aprila 2004, kardinal Francis Arinze, prefekt Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, javnosti predstavil »Navodilo o zakramentu odrešenja« – »Redemptionis Sacramentum« o nekaterih stvareh, ki jih moramo upoštevati oziroma se jih varovati pri obhajanju evharistije, je omenil tudi povod za nastanek tega dokumenta, ki je kmalu v nekaterih deželah (npr. v Združenih državah Amerike, Zahodni Evropi) zbudil precej pozornosti, sem in tja celo nekoliko razburjenja. Dejal je, da je »Najsvetejši zakrament nekaj tako velikega za usakogar, da ga ne sme obravnavati kot lastno muho ali kaprico.«

»Ne manjka senc«

Pri slovesni maši v baziliki sv. Petra na veliki četrtek, 17. aprila 2003, je papež Janez Pavel II. podpisal 14. okrožnico z naslovom Ecclesia de Eucharistia – Cerkev iz evharistije (glej Cerkveni dokumenti št. 101). V njej poglobljeno premišljuje o evharistični skrivnosti in njenem odnosu do Cerkve. Janez Pavel II. med drugim v njej poudari, da je »evharistija najvzvišenejši zakrament velikonočne skrivnosti« in kot taka »središče cerkvenega življenja« (tč. 3), ki »povezuje nebo in zemljo« (tč. 8) in je »najdragocenejša dobrina, kar jih more imeti Cerkev na svojem romanju skozi zgodovino« (tč. 9). Pri tem papež omenja številne pozitivne in tudi negativne odmeve na bogoslužno reformo po drugem vatikanskem koncilu. »Nedvomno je koncilaska liturgična reforma prispevala za zavzetejšo, dejavnejšo in rodovitnejšo udeležbo vernikov pri sveti oltarni daritvi« (tč.10). Omenja češčenje presvetega zakramenta, procesije in druga »znamenja evharistične vere in ljubezni«. Žal, pa pravi papež, da »poleg teh svetlih strani ne manjka senc« (tč. 10). Ker je od časa pokoncilске liturgične prenove zaradi napačnega umevanja pojmovanja

ustvarjalnosti in prilagajanja prišlo do številnih zlorab, ki so povzročile trpljenje za mnoge, zato dolžnost, »izraziti jasen poziv k zvestemu upoštevanju liturgičnih določb pri obhajanju evharistije« (tč 52). Nato nadaljuje: »Prav zato, da bi poudaril globoki pomen liturgičnih določb, sem pristojnim uradom rimske kurije naročil, naj pripravijo dokument, ki bo vseboval navodila pravne narave. Nihče ne sme podcenjevati našim rokam zaupano skrivnost: prevelika je, da bi si kdorkoli mogel dovoliti, da ravna z njo po lastni presoji, ne da bi se oziral na njeno sakralno naravo in njej lastno vesoljsko razsežnost« (tč. 52).

V navedenih odlomkih iz zadnje papeževe okrožnice o evharistiji lahko spoznamo korenine oz. glavne vzroke v latinskem izvirniku 70 strani dolgega Navodila, ki sta ga pripravili Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov in Kongregacija za nauk vere, potrdil papež Janez Pavel II. na praznik sv. Jožefa 2004, izdala pa Kongregacija za bogoslužje na praznik Marijinega oznanjenja 25. marca istega leta. V uvodu je tudi povedano, da ne gre za zbirko pravil in predpisov o evharistiji, ampak poskuša povzeti le nekatere prvine, ki so še vedno v veljavi v že znanih in trdnih določilih.

Nov rubricizem?

Tisti, ki se spominja nekdanih rubrik in množice predpisov ter z njimi povezanih kazni, celo grehov, se bo ob omembi tega navodila vprašal, zakaj sploh naj bi obstajala navodila, predpisi. Mar ni ustvarjalnost, spontanost in svoboda božjih otrok splošno občutje o dobrem in primernem zadoosti? Zakaj naj bi bogoslužje uravnava le rubrike in uredbe? Ali ne zadošča, če ljudi poučimo o njegovi lepoti in zveličavni naravi?

Bogoslužna pravila so nujna, ker velja bogoslužje »za izvrševanje duhovniške službe Jezusa Kristusa; vidna znamenja v bogoslužju označujejo in vsako na svoj način povzroča posvečenje človeka in tako skrivnostno telo Jezusa Kristusa, namreč glava in udje, izvršuje celotno javno bogoslužje. Zato je vsako bogoslužno opravilo kot dejanje Kristusa duhovnika in njegovega telesa, ki je Cerkev, na najodličnejši način

sveto dejanje; učinkovitosti tega dejanja v istem redu in v isti stopnji ne doseže nobeno drugo cerkveno dejanje» (B št. 7).

Samo po sebi razumljivo je, da je Cerkev skozi stoletja oblikovala besede in dejanja in tako tudi smernice oz. pravila za to vrhunsko opravilo bogoslužja. Evharistična pravila hočejo izraziti in zaščititi evharistično skrivnost ter pokazati cerkvenostni – občestveni značaj daritve in zakramenta. Kakor pravi tudi papež v okrožnici o evharistiji: »Te določbe so konkretni izraz pristne cerkvenosti evharistije: to je njen najgloblji smisel. Liturgija ni zasebna lastnina kogarkoli, niti mašnika niti občestva, v katerem se nahajajo svete skrivnosti« (tč. 52). Iz tega sledi, da »duhovnik, ki mašuje v skladu z liturgičnimi normami, in občestvo, ki ga sprejema, s tem tiho in vendar zgovorno kažeta svojo ljubezen do Cerkve« (tč 52). Očitno ni dovolj le zunanjja skladnost. Vera, upanje in ljubezen, ki se razodevajo v dejanjih ljubezni do bližnjega, se hranijo s sodelovanjem v evharistiji. To podčrta Navodilo v svoji 5. točki, ko pravi, da bi bilo »zgolj zunanje izpolnjevanje določb v nasprotju z liturgijo, v kateri Kristus Gospod želi zediniti svojo Cerkev, da bi bila z njim 'eno telo in en duh'. Zunanje dejanje morata vsekakor razsvetljevati vera in ljubezen, ki nas združujeta s Kristusom in med seboj ter rojevata ljubezen do revnih in trpečih.«

Navodilo posebej poudari, zakaj dandanes prihaja do zlorab. Te izvirajo iz napačnega pojmovanja svobode. Ne gre za to, da bi počeli, kar nam je ljubo, marveč smo v Kristusu prejeli svobodo, »v moči katere delamo to, kar je dobro in pravično« (tč. 6). Ko torej zakonita cerkvena oblast daje določbe, izhaja iz naše zavesti svobode dolžnost, da jih izpolnjujemo, ker jih daje Cerkev, ki jo je ustanovil Gospod. Ob tem bi seveda kdo dejal, zakaj se ukvarjati z zlorabami, češ, zlorabe so bile in bodo, zato bi bilo bolje, če bi se osredotočili na pozitivne sadove liturgične vzgoje in praznovanja. To je seveda delno res, lahko pa je tudi zavajajoče. Vse zlorabe v povezavi z evharistijo nimajo enake teže. Zaradi nekaterih je zakrament neveljaven, pri drugih pa je izraz pomanjkanja vere v evharistijo; pri tretjih lahko pride do desakralizacije evharistije, kar še zdaleč ni nepomembno. Iz vsega tega izhaja nujnost bogoslužne vzgoje božjega ljudstva in nosilcev služb v Cerkvi, ali kot poudarja že v konstituciji o

bogoslužju drugi vatikanski koncil: »Zato je nujno potrebno oskrbeti liturgično vzgojo duhovnikov« (B 14). Vodstvo Cerkve čuti dolžnost, da z avtoriteto, ki mu je lastna, skrbi, da ne bi prišlo do »oslabitev in izgube povezave med lex orandi in lex credendi« (tč 10).

Nekaj vsebinskih poudarkov

Navodilo ima uvod in osem poglavij ter sklep. V **prvem poglavju** govori o vlogi in pristojnostih Svetega sedeža, krajevnega škofa, škofovske konference, duhovnikov in diakonov pri urejanju in vodenju bogoslužja. Posebej izpostavi mesto krajevnega škofa, ki je »prvi oskrbnik božjih skrivnosti, urejevalec, pospeševalec in varuh liturgičnega življenja v njemu zaupani krajevni Cerkvi« (tč 19). Škof mora paziti, da ne bo okrnjena tista svoboda, ki jo predvidevajo liturgične knjige, po drugi strani pa mora kdaj tudi posvariti, ko je nevarnost zlorabe. Zanimiv je poudarek, povzet po kan. 397 ZCP, da so vsi člani ustanov posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja ter člani združenj in cerkvenostnih gibanj podrejeni krajevnemu škofu v vsem, kar zadeva liturgično življenje. On je najvišji pastir svoje črede, ki usmerja, spodbuja, pospešuje in organizira, spremlja cerkveno glasbo in umetnost. Pri duhovnikih poudarja njihovo obljubo pri duhovniškem posvečenju, ki jo obnavljajo usako leto pri krizmeni maši, da »Kristusove skrivnosti v božjo slavo in v posvečenje krščanskega ljudstva po izročilu Cerkve obhajajo pobožno in zvesto, zlasti v zakramentu evharistije in v zakramentu sprave«.

Drugo poglavje govori o soudeležbi vernikov pri obhajanju evharistije. Navodilo poudarja, da sodelovanje vernikov pri obhajanju evharistije in drugih obredih ne sme biti omejeno zgolj na navzočnost, predvsem pa ne na pasivno, marveč mora biti »resnično dejanje vere in krstnega dostojanstva« (tč. 37). Nato našteje nekaj vrst dejavnega sodelovanja: vzkliki, odgovori, psalmodija, antifone, pesmi, znamenja, telesne drže, pa tudi tihota, na katero včasih kar pozabljamo ali jo preskočimo. Zanimivo je, da pri naštevanju, kaj vse je znamenje sodelovanja pri bogoslužju, poleg že znanih oblik (uvodi, komentarji, pesmi ...) omenja tudi kra-

šenje cerkve. Zanimiva je opomba, ki si jo velja vzeti k srcu: »učinkovitost liturgičnih dejanj ni odvisna od stalnega spreminjanja obredov, marveč od poglobljanja v božjo besedo in v skrivnost, ki jo obhajamo« (tč. 39). Dobro je tudi poudarjeno, da pri različnih vlogah in nalogah ne pomeni, da mora vsak do pri bogoslužju nekaj delati, početi, važnejše je, da bomo v vernikih prebujali čut za občudovanje globine tiste skrivnosti vere, ki jo obhajamo pri evharistiji.

Tretje, četrto in peto poglavje obravnavajo nekatera konkretna vprašanja, povezana z obhajanjem maše, s prejetjem svetega obhajila in z okoliščinami, povezanimi z evharistično daritvijo in evharistijo samo. Posebej zanimiv je poudarek, ki velja tudi za slovenske razmere: »Rabiti smemo samo evharistične molitve, ki so v Rimskem misalu, ali jih je potrdil Apostolski sedež«, kar pomeni, da ni dovoljeno besedila spreminjati, jim kaj dodajati ali jih prilagajati (tč. 51, 59). Poudarek za slovenske razmere, čeprav manj važen, je tudi, da nikoli ne smemo izpustiti v evharistični molitvi omembe imen papeža in krajevnega škofa. Pri nas včasih omenjamo samo slovenske škofo brez posebne omembe ordinarija, tč. 56 nas pouči, da je treba izraziti eklezialno občestvenost z omembo krajevnega škofa. Navodilo namenja precejšnjo pozornost tudi homiliji. To ima lahko mašnik, somašnik ali diakon, nikakor pa ne laik (tudi ne bogoslovec, študent teologije, pastoralni asistent ipd. (tč. 66). Pozdrav miru nima značaja sprave in odpuščanja, kakor je bilo to kdaj poudarjeno pri nas, ampak »ima namen izraziti mir, občestvo in ljubezen, preden prejmemo sveto evharistijo« (tč. 71); spokorni obred (tudi sprave z bližnjimi) je namreč na začetku maše. Pozdrav naj bo umirjen in ga izrazimo najbližjemu, mašnik mora ostati v prezbiteriju (tč. 72). Med tem tudi ni posebnega petja. Glede oznanil ali pričevanja vernikov, ki je v navadi pri posameznih cerkvenostnih gibanjih, Navodilo pravi, da je zaželeno, da se opravijo zunaj daritve svete maše; če so resni razlogi, pa potem, ko je mašnik končal prošnjo po obhajilu. Posebej govori tudi o pogojih za prejem obhajila in spodbuja, da je treba vernike »preudarno voditi k temu, da bodo prejemali zakrament pokore« (tč. 86). Duhovnikom zelo priporoča, da mašujejo vsak dan, »ker je to dejanje Kristusa in Cerkve, s katerim duhovniki spolnjujejo svojo najod-

ličnejšo nalogo, tudi takrat, ko ni mogoče, da bi bili verniki navzoči« (tč. 110).

V **šestem poglavju** Navodilo govori o češčenju evharistije zunaj maše. Obravnava shranjevanje Najsvetejšega v tabernaklju in o oblikah češčenja. Spodbuja, da bi bile cerkve vsaj nekaj ur odprte vernikom, da bodo lahko častili Najsvetejše, spodbuja t. i. nenehno češčenje (posebno po večjih mestih v določeni cerkvi), procesije sv. Rešnjega teleša in evharistične kongrese, ki naj »bodo pripravljeni in izvedeni po določenih predpisih« (tč. 145).

Sedmo poglavje namenja pozornost posebnim nalogam, ki so poverjene vernim laikom. Govori o katehistih, pastoralnih asistentih, ki imajo posebno mesto v misijonskih deželah in tam, kjer ni dovolj duhovnikov in diakonov. Posebej pa govori o izrednih delivcih svetega obhajila in določa, kdo, kdaj in ob kakšnih priložnostih sme opravljati to službo.

Osmo poglavje je namenjeno kanoničnim sankcijam za zlorabe proti sveti evharistiji. Glavno sredstvo proti zlorabi je svetopisemska in liturgična vzgoja božjega ljudstva, pastirjev in vernikov. Navodilo razdeli zlorabe na hujše prestopke, huda dejanja in druge zlorabe. K hujšim prestopkom prišteva zadrževanje svetih podob kruha in vina s svetoskrunskim namenom, tako opravljanje ali simuliranje evharistične daritve, opravljanje svete daritve skupaj s služabniki cerkvenih skupnosti, ki nimajo apostolskega nasledstva, posvetitev ene snovi brez druge.

Za sklep

Ko je kardinal Arinze predstavil Navodilo, ki ga imamo sedaj tudi v slovenskem jeziku, je slikovito dejal, da »Cerkev potrebuje jasne norme, ker bi sicer vsak duhovnik daroval sveto mašo na svoj način«. Ko se držimo skupnih pravil, pa vendarle lahko damo osebni pečat, če se trudimo, da se ujemata duh in črka, naša zunanja in notranja drža, ali kot nam je dejal škof ob posvečenju: »Glej, da boš veroval, kar boš bral, učil, kar boš veroval, živel, kar boš učil.« Tudi iz našega pristopa do svete evharistije, do navodil, ki se jih držimo, odseva naša vera. Ob koncu je pomenljivo vprašanje,

ki osmisli celotno Navodilo: »Sveti služabnik naj se resno upraša, ali je spoštoval pravice vernikov, ki mu zaupajo sebe in svoje otroke v prepričanju, da pravilno opravlja dejanja, ki jih Cerkev po Kristusovem naročilu želi opravljati v obhajanju svetega bogoslužja« (tč. 186). Nihče nima pravice vernikov prikrajšati za pristno bogoslužje, kakor je v navadi in ga prakticira sveta Cerkev.

Za konec lahko rečem, da je Navodilo, ki ga po zaslugi Rafka Valenčiča sedaj dobivamo v slovenskem jeziku, dobrodošlo gradivo za evharistično leto, v katero smo stopili nedolgo tega. Skupaj z okrožnico Cerkev iz evharistije (CD 101), Apostolskim pismom Ostani z nami, Gospod (CD – Nova serija 5), Direktorijem za ljudske pobožnosti in bogoslužje (CD 102) ter novim uvodom v Rimski misal (CD 94) pa bogat vir za liturgično vzgojo nas vseh, duhovnikov in bogoslužnih sodelavcev.

*Franci Petrič
tajnik Slovenske liturgične komisije*

Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov

NAVODILO O ZAKRAMENTU ODREŠENJA

*O nekaterih stvareh, ki jih moramo upoštevati
oziroma se jih moramo varovati
pri obhajanju evharistije*

UVOD

1. V presveti evharistiji mati Cerkev s trdno vero priznava, z veseljem sprejema ter v duhu češčenja obhaja in časti zakrament odrešenja.¹ Tako oznanja smrt Jezusa Kristusa, nepremagljivega Gospoda in vladarja, večnega duhovnika in kralja vesoljstva, izpoveduje njegovo vstajenje v pričakovanju njegove slave² ter daruje neskončnemu veličastvu vse-mogočnega Boga kraljestvo resnice in življenja.³

2. Nauk Cerkve o presveti evharistiji, ki izraža celotno duhovno bogastvo Cerkve, to je samega Kristusa, veliko-

¹ Prim. Rimski misal (odslej RM); večina opomb se nanaša na splošno ureditev), Editio typica tertia 2000, Typis Vaticanis 2002; Maše in prošnje za različne zadeve – O božjem usmiljenju, prošnja nad darovi.

² Prim. 1 Kor 11,26; Rimski misal (RM), evharistična molitev – vzklik po povzdigovanju; Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz evharistije (odslej CE), Cerkveni dokumenti 101, Ljubljana 2003, 5,11,14,18.

³ Prim. Iz 10,33,22; RM, hvalospev na praznik Kristusa Kralja vesoljstva.

nočnega jagnjeta,⁴ ki je izvir in vrhunec vsega krščanskega življenja (prim. C 11) in je stvarni vzrok začetkov Cerkve (prim. CE 21), ta nauk so v preteklih stoletjih zelo skrbno in verodostojno razlagali koncili in papeži. V zadnjem času je papež Janez Pavel II. poleg okrožnice *Cerkev iz evharistije* vnovič spregovoril o nekaterih najpomembnejših vidikih istega vprašanja v cerkvenostnem kontekstu našega časa.

Da bi Cerkev danes ustrezno skrbela za tako veliko skrivnost, kot je obhajanje svetega bogoslužja, je Janez Pavel II. zaupal Kongregaciji za bogoslužje in disciplino zakramentov ter Kongregaciji za verski nauk nalogo (prim. CE 52), naj pripravita navodilo, v katerem bi obravnavali nekatera vprašanja, ki se dotikajo ureditve (discipline) zakramenta evharistije. Zato je treba to *Navodilo* brati v povezavi z okrožnico *Cerkev iz evharistije*.

Vendar *Navodilo* nima namena obravnavati celote določb v zvezi s presveto evharistijo, marveč povzema le nekatere prvine, ki so še vedno veljavne v že znanih in trdnih določilih, da bi tako utrdili globok pomen liturgičnih določb (prim. CE 52), hkrati pa bi opozorili še na druge elemente, ki naj pojasnijo in dopolnijo prve, da bi jih tako vsi, škofje, duhovniki, diakoni in verni laiki upoštevali glede na svojo službo in možnosti.

3. Določbe, ki jih prinaša *Navodilo*, so neločljivo povezane z bogoslužjem rimskega obreda in upošteva je različice tudi z drugimi pravno priznanimi obredi latinske Cerkve.

4. »Nedvomno je koncilska liturgična prenova prispevala k zavzetejši, dejavnejši in rodovitnejši udeležbi vernikov pri sveti oltarni daritvi« (CE 10). Toda »ne manjka senc« (CE 10; B 48). Ne smemo molče prek zlorab, tudi večjih, ki so v nasprotju z naravo bogoslužja in zakramentov, prav tako z izročilom in avtoriteto Cerkve. Te zlorabe danes in v različnih cerkvenih okoljih pogosto kompromitirajo bogoslužno obhajanje. Ponekod so zlorabe na liturgičnem področju nekaj vsakdanjega. To je vsekakor prepovedano in se mora končati.

⁴ Prim. 1 Kor 5,7: Odlok o službi in življenju duhovnikov (odslej D), 5; CE, 75.

5. Upoštevanje določb, ki jih je izdala cerkvena oblast, zahteva skladnost mišljenja in besed, zunanjih dejanj in razpoloženja duha. Jasno je, da bi bilo zgolj zunanje izpolnjevanje določb v nasprotju z liturgijo, v kateri Kristus Gospod želi zediniti svojo Cerkev, da bi bila z njim »eno telo in en duh«. ⁵ Zunanje dejanje morata vsekakor razsvetljevati vera in ljubezen, ki nas združujeta s Kristusom in med seboj ter rojevata ljubezen do revnih in trpečih. Poleg tega so liturgične besede in obredi zvesti izraz Kristusovega čutenja, ki je dozorevalo stoletja in nas uči, da čutimo z njim (prim. Fil 2,5). Ko svojega duha oblikujemo po njegovih besedah, dvigamo tudi svoja srca h Gospodu. Kar je rečeno v *Navodilu*, želi privedi k upodobitvi našega čutenja s Kristusovim čutenjem, izraženem v besedah in liturgičnih obredih.

6. Takšne zlorabe »prispevajo k zatemnitvi prave vere in katoliškega nauka o tem čudovitem zakramentu« (CE 10). Tako verniki »nekako ne morejo podoživljati izkušnje emavskih učencev: 'Odprle so se jima oči in sta ga prepoznala'» (Lk 24,31; prim. CE 6). Pred božjo vsemogočnostjo in božanskostjo (prim. Rim 1,20) in v luči njegove dobrote, ki se posebej razodeva v evharistiji, se namreč spodobi, da verniki gojijo in izkazujejo tisti čut češčenja božjega veličanstva, ki so ga prejeli po zveličavnem trpljenju Božjega Sina. ⁶

7. Zlorabe neredko izhajajo iz napačnega razumevanja svobode. Bog nam v Kristusu ne poklanja navidezne svobode, na osnovi katere smemo početi, kar nam je ljubo, marveč svobodo, v moči katere lahko delamo to, kar je dobro in pravično. ⁷ To ne velja samo za zapovedi, ki izhajajo neposredno od Boga, marveč upoštevajoč značaj posamezne določbe, tudi za zapovedi, ki jih daje Cerkev. Od tod izhaja dolžnost, da se vsi ravnaajo po navodilih, ki jih daje zakonita cerkvena oblast.

⁵ RM, 3. evharistična molitev; 1 Kor 12,12–13, Ef 4,4.

⁶ Prim. RM, hvalospev Gospodovega trpljenja, I..

⁷ Prim. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, Cerkveni dokumenti 52, Ljubljana 1994, 35; Janez Pavel II., Homilija v Camdem Yards (9. oktobra 1995), v: Insegnamenti di Giovanni Paolo II, XVII, 2 (1995), Libreria Ed. Vaticana, 1998, 788.

8. Poleg tega je treba, žal, omeniti »ekumenske pobude, ki, čeprav plemenite v svojih pobudah, tu in tam podlegajo evharistični praksi, nasprotni disciplini, s katero Cerkev izraža svojo vero«. »Evharistija je prevelik dar, da bi dopuščal dvomnost in krnitve.« Zato je primerno, da popravimo in bolj natančno opredelimo tiste prvine, da bo tudi na tem področju »evharistija še naprej mogla sijati z vsem žarom svoje skrivnosti« (CE 10).

9. Zelo pogosto imajo zlorabe svoj začetek v nevednosti, saj človek največkrat zavrača tisto, v čemer ne prepozna globljega smisla ali ne pozna preteklosti. Kajti »po navdihu in spodbudi« Svetega pisma »so nastale prošnje, molitve in liturgični spevi; iz njega dobivajo svojo pomembnost dejanja in sveta znamenja« (B 24).⁸ Kar zadeva vidna znamenja, »ki jih uporablja sveto bogoslužje za označevanje nevidnih božjih reči, jih je izbral Kristus ali Cerkev« (B 33). Končno so po izročilu posameznih obredov tako na Vzhodu kot na Zahodu ureditve in oblike svetega bogoslužja v soglasju z vesoljno Cerkvijo tudi glede tega, kar zadeva navade, splošno sprejete s strani neprekinjenega apostolskega izročila,⁹ ki ga mora Cerkev zvesto in skrbno izročati naslednjim rodovom. Vse to modro ohranjajo in varujejo liturgične določbe.

10. Cerkev nima nobene oblasti nad tem, kar je določil Kristus in tvori nespremenljiv del bogoslužja (prim. B 21). Če bi se pretrgale vezi, ki jih imajo zakramenti s Kristusom, ki jih je postavil, ter z dogadki, na katerih je Cerkev ustanovljena,¹⁰ to nikakor ne bi bilo v korist vernikom, marveč bi

⁸ Prim. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, Navodilo Varietates legitimae (25. januarja 1994), 19 in 23, v: AAS 87 (1995) 295–297.

⁹ Prim. sv. Irenej, *Adversus Haereses*, III, 2; Sch, 211, 24–31; sv. Avgustin, *Epistula ad Ianuarium*, 54, I; PL 33, 200; Janez Pavel II., *Okrožnica Odraženikovo poslanstvo*, Cerkveni dokumenti 46, Ljubljana 1990, 53–54; Kongregacija za verski nauk, *Pismo škofom katoliške Cerkve Communio notio* (28. maja 1992), 7–10, v: AAS 85 (1993) 842–844; Kongregacija za bogoslužje, navodilo *Varietates legitimae*, 26.

¹⁰ Prim. Pij XII., *Apostolska konstitucija Sacramentum ordinis* (30. novembra 1947), v: AAS 40 (1948) 5; Kongregacija za verski nauk, *Izjava Inter insigniores* (15. oktobra 1976), IV. del, v: AAS 69 (1977) 107–108; Kongregacija za bogoslužje, Navodilo *Varietates legitimae*, 25.

jim močno škodovalo. Sveto bogoslužje je tesno povezano z načeli krščanskega nauka,¹¹ zato uvajanje besedil in obredov brez ustrezne odobritve posledično prinaša oslabitev in izgubo potrebne povezave med *lex orandi* in *lex credendi*.¹²

11. Zares velika je skrivnost evharistije, »da bi si kdorkoli mogel dovoliti, da ravna z njo po lastni presoji, ne da bi se oziral na njeno sakralno naravo in njej lastno vesoljno razsežnost« (CE 52). Kdor pa nasprotno želi ugoditi lastnim nagnjenjem, kar velja tudi za duhovnika, krni bistveno edinstvo rimskega obreda, ki ga je treba skrbno varovati.¹³ Tako opravlja dejanja, ki nikakor niso odgovor na lakoto in žejo po živem Bogu, kakor to občutijo ljudje, tudi ne opravlja pristne pastoralne dejavnosti in pravilne liturgične prenov, marveč vernike oropa njihovega bogastva in dediščine. Dvoumna dejanja ne prispevajo k resnični prenovi (CE 72), marveč kršijo pravico vernikov do liturgičnega obhajanja, ki je izraz življenja Cerkve v skladu z njenim izročilom in disciplino. Poleg tega uvajajo prvine popačenosti in razdora v obhajanje evharistije, ki po svoji naravi in na čudovit način označuje in uresničuje občestvo božjega življenja in edinost božjega ljudstva (CE 23).¹⁴ Zaradi dvoumnih dejanj prihaja do negotovosti v verskih vprašanjih, zmedenosti in pohujšanja božjega ljudstva ter skoraj neizogibno tudi do ostrih nasprotovanj. Vse to so prvine, ki v času, ko je krščansko življenje pogosto zelo zahtevno zaradi ozračja »sekularizacije«, močno begajo in žalostijo mnoge vernike.¹⁵

12. Verniki imajo pravico do pristne liturgije, zlasti do obhajanja svete maše, ki naj bo v skladu s tem, kar Cerkev želi in določa, kakor je predpisano v liturgičnih knjigah ter v zakonih in določilih. Prav tako ima katoliško ljudstvo pravico do celostnega obhajanja svete maše in v popolni skladno-

¹¹ Prim. Pij XII., Okrožnica *Mediator Dei et hominum* (20. novembra 1947).

¹² Prim. Kongregacija za bogoslužje, navodilo *Inaestimabile donum* (3. aprila 1980), v: AAS 72 (1980) 333.

¹³ Prim. B 4, 38; VC 1; RM 339; Kongregacija za bogoslužje, Navodilo *Liturgiam authenticam* (28. marca 2001) 4, v: AAS 93 (2001) 685–726.

¹⁴ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Eucharisticum mysterium*, 6.

¹⁵ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Inaestimabile donum*.

sti z naukom cerkvenega učiteljstva. Končno je pravica katoliškega občestva do obhajanja presvete evharistije tako, da se razodeva kot zakrament edinosti in so popolnoma izključene razne oblike pomanjkljivosti in znamenj, ki bi lahko povzročile delitve in strankarstva v Cerkvi (prim. CE 52).

13. Vse določbe in pozivi v *Navodilu* so med seboj povezani, čeprav na različne načine. Cerkev ima nalogo, da bedi nad pravilnim in dostojnim obhajanjem te velike skrivnosti. Zadnje poglavje *Navodila* govori o raznih stopnjah, na katerih so posamezne določbe v skladu z najvišjim zakonom cerkvenega prava, ta pa je skrb za zveličanje duš (prim. ZCP, kan. 1752).

Prvo poglavje

UREDITEV SVETE LITURGIJE

14. »Sveto bogoslužje sme urejati samo cerkvena oblast; to oblast ima apostolski sedež in, v skladu s pravnimi predpisi, škof« (B 22; prim. ZCP, kan. 838, § 1).

15. Rimski papež je »Kristusov namestnik in tu na zemlji pastir vesoljne Cerkve; zato ima v moči svoje službe vrhovno, polno, neposredno in splošno redno oblast v Cerkvi in jo more vedno svobodno izvrševati« (ZCP, kan 331; C 22).

16. Sveti sedež je pristojen urejati bogoslužje vesoljne Cerkve, izdajati liturgične knjige in dovoljevati prevode v obstoječe jezike, prav tako pa mora bedeti, da se bodo liturgične določbe, predvsem tiste, ki urejajo obhajanje mašne daritve, povsod zvesto izpolnjevale (prim. ZCP, kan. 838, § 2).

17. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov »obravna vse, razen vprašanj, ki so v pristojnosti Kongregacije za verski nauk, kar je naloga apostolskega sedeža glede urejanja in pospeševanje svetega bogoslužja, predvsem zakramentov. Tako podpira in varuje disciplino zakramentov, zlasti kar zadeva njihovo veljavno in dopustno obhajanje.« Končno »skrbno bedi, da se upoštevajo liturgične uredbe, se preprečijo zlorabe in če se kje odkrijejo, jih odstranijo.«¹⁶ Po izročilu Cerkve se v tej zadevi posveča največja skrb obhajanju svete maše in češčenju, ki ga dajemo sveti evharistiji izven maše.

18. Verniki imajo pravico, da cerkvena oblast v polnosti in učinkovito ureja sveto liturgijo tako, da ta ne postane nikoli »zasebna lastnina kogar koli. Niti mašnika niti občestva, v katerem se obhajajo svete skrivnosti« (CE 52).

¹⁶ Prim. Janez Pavel II., Apostoska konstitucija *Pastor bonus* (28. junija 1988), v: AAS 80 (1988) 841–924, zlasti čl. 62,63 in 66.

1. Krajevni škof, veliki pastir svoje črede

19. Krajevni škof je kot prvi oskrbnik božjih skrivnosti urejevalec, pospeševalec in varuh liturgičnega življenja v njemu zaupani krajevni Cerkvi (prim. Š 15; B 41; ZCP, kan. 387). Škof, »obdarovan s polnostjo duhovniške službe, je 'upravitelj milosti najvišjega duhovništva',¹⁷ zlasti evharistije, ki jo sam daruje in drugim zaupa, da jo darujejo. Iz nje Cerkev nenehno živi in raste.«¹⁸

20. Vsakič, ko se opravlja sveta maša, zlasti v stolnih cerkvah, se razodeva poglobljena podoba Cerkve, ko se »vse sveto božje ljudstvo polno in dejavno udeležuje istih bogoslužnih opravil, zlasti iste evharistije, v skupni molitvi in okrog enega oltarja, ki mu predseduje škof«, obdan od svojih duhovnikov, diakonov in strežnikov.¹⁹ Poleg tega »vsako zakonito obhajanje evharistije vodi škof, ki mu je zaupana naloga, da izkazuje božjemu veličastvu bogočastje krščanske vere in da to bogočastje ureja po Gospodovih zapovedih in po cerkvenih postavah, katere za škofijo po svoji sodbi podrobneje določa« (C 26).

21. »Naloga krajevnega škofa je, da v Cerkvi, ki mu je izročena, v mejah svoje pristojnosti za bogoslužje izdaja določbe, po katerih so se vsi dolžni ravnati« (ZCP, kan. 838, § 4). Vendar mora tudi škof paziti, da ne bo okrnjena svoboda, ki jo predvidevajo liturgične knjige, da se bogoslužje modro prilagodi tako svetemu kraju kot občestvu vernikov ali pastoralnim okoliščinam, tako da celotni sveti obred dejansko ustreza občutju vernikov.²⁰

22. Škof vodi krajevno Cerkev, ki mu je zaupana (prim. Apd 20,28; C 21 in 27; Š 3); njegova naloga je urejati, voditi,

¹⁷ Molitev v bizantinskem obredu pri škofovskem posvečenju *Euchologion* to mega, Roma 1873, 139.

¹⁸ Prim. C 26; Kongregacija svetih obredov, navodilo *Eucharisticum mysterium*, 7; prim. tudi Janez Pavel II., Apostolska spodbuda *Pastores gregis* (16. oktobra 2003), Roma 2003, 32–41.

¹⁹ Prim. B 41; sv. Ignacij Antiohijski, *Ad Magn.* 7; *Ad Philad.* 4; *Ad Smyrn.* 8; Ed. F. X. Funck, I, 236–266, 281; RM, 22; ZCP, kan. 389.

²⁰ Prim. Svet za izvajanje Konstitucije o svetem bogoslužju, *Dubium*, v: *Notitiae* 1 (1965) 254.

spodbujati, kdaj tudi posvariti,²¹ in tako izpolniti sveto službo, ki jo je sprejel s škofovskim posvečenjem (C 21; Š 3) za oblikovanje črede v resnici in svetosti.²² Dolžan je razlagati pristni pomen liturgičnih besedil ter v duhovnikih, diakonih in vernikih hraniti duha svete liturgije (prim. RM 387), da bodo vsi dejavno in plodovito obhajali evharistijo (RM 22). Prav tako naj zagotavlja, da bo cerkveno občestvo na škofijski, narodnostni in univerzalni ravni ravnalo enodušno ter v edinosti ljubezni.²³

23. »Verniki pa se morajo oklepati škofa kakor Cerkev Jezusa Kristusa in kakor Jezus Kristus Očeta, da bi tako vse soglašalo v edinosti in dajalo čim obilnejšo božjo slavo« (C 27). Vsi, tudi člani ustanov posvečenega življenja in družbe apostolskega delovanja, prav tako vsi člani združenj in cerkvenostnih gibanj, so podrejeni krajevnemu škofu v vsem, kar zadeva liturgično življenje (ZCP, kan. 397, § 1; 678, § 1), razen zakonito pridobljenih pravic. Krajevnemu škofu pripada pravica in dolžnost bedeti in presojudati vse, kar je v zvezi s liturgičnimi dobrinami, s cerkvami in kapelami, ki so na njegovem ozemlju ali so jih ustanovili in jih vodijo člani omenjenih ustanov, če jih verniki redno obiskujejo (ZCP, kan. 683, § 1).

24. Verniki imajo s svoje strani pravico, da krajevni škof bedi, da se ne prikradejo zlorabe glede cerkvene discipline, zlasti kar zadeva službo besede, obhajanje zakramentov in zakramentalov, češčenje Boga in svetnikov (ZCP, kan. 392).

25. Komisije in sveti, ki jih ustanovi škof, da bi prispevali »k pospeševanju liturgije, glasbe in sakralne umetnosti v njegovi škofiji«, morajo delovati po načrtih in po navodilih škofa; da bi ustrezno opravljali svojo nalogo²⁴ in bi bilo zagotovljeno učinkovito vodstvo škofa v njegovi škofiji, mo-

²¹ Prim. Kongregacija za bogoslužje, navodilo *Liturgicae instaurationes*, v: AAS 62 (1970), str. 694.

²² Prim. *Caeremoniale episcoporum*, Ed. Typica (14. septembra 1984, Typis Polyglottis Vaticanis 1985, št. 10).

²³ Prim. prav tam, 22.

²⁴ Prim. Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Vicesimus quintus annus*, 21; B 45–46; Pij XII., *Okrožnica Mediator Dei*.

rajo upoštevati njegovo oblast in nujnost potrditve. Kar zadeva navedene skupine, druge ustanove in katero koli podobudo v zvezi z liturgijo, naj se škofje vprašajo, kot je že dalj časa jasno, če je bila doslej njihova dejavnost uspešna,²⁵ in naj skrbno presodijo, katere popravke in izboljšave je treba vključiti v njihovo strukturo in delovanje,²⁶ da bi dobile nov polet. Vedno je treba imeti pred očmi, da je treba izbrati izvedence med tistimi, ki imajo trdno katoliško vero in so usposobljeni na področju teološke in kulturne izobrazbe.

2. Škofovske konference

26. To velja tudi za komisije, ki na priporočilo koncila obravnavajo ista vprašanja (B 44), in jih ustanovijo škofovske konference. Njihovi člani so obvezno škofje, ki imajo drugačen položaj od drugih strokovnih sodelavcev. Če škofovska konferenca nima dovolj članov, da bi brez težav izmed njih izbrali člane in ustanovili liturgično komisijo, naj bo imenovan poseben svet ali strokovna skupina, ki pod vodstvom škofa, kolikor je to mogoče, opravlja to nalogo; v tem primeru se ne sme imenovati »liturgična komisija«.

27. Apostolski sedež je že leta 1970²⁷ objavil prenehanje vseh poizkusov glede obhajanja svete maše, kar je potrdil tudi leta 1988.²⁸ Zato posamezni škofje in njihove škofovske konference nimajo nobene oblasti dovoljevati poizkusov glede besedil in drugih zadev, ki so predpisane v liturgičnih knjigah. Za nadaljnje tovrstne poizkuse je treba imeti dovoljenje Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, kar je mogoče doseči s pisno vlogo in na prošnjo škofovske konference. Vendar bo takšno dovoljenje dano samo iz zelo tehtnih razlogov. Kar pa zadeva pobude glede inkulturacije bogoslužja, je treba strogo in celostno upoštevati posebne določbe.²⁹

²⁵ Prim. Janez Pavel II., Apostoslo pismo Vicesimus quintus annus, 21.

²⁶ Prim. prav tam.

²⁷ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Liturgicae instaurationes, 12.

²⁸ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Izjava glede evharističnih molitev in liturgičnih poskusov, v: Notitiae 24 (1988) 234–236.

²⁹ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Varietates legitimae, str. 288–314.

28. Vse določbe, ki obravnavajo liturgična vprašanja, ki jih po določilih cerkvenega prava izdajo škofovske konference za svoje ozemlje, je treba dati v odobritev Kongregaciji za bogoslužje in disciplino zakramentov; brez njene odobritve nimajo obvezujoče veljave (ZCP, kan. 838, § 3).³⁰

3. Duhovniki

29. Duhovniki, ki so kot zakoniti, skrbni in nujni sodelavci škofovskega reda (prim. D 6)³¹ poklicani služiti božjemu ljudstvu, sestavljajo skupaj s svojim škofom en sam duhovniški zbor,³² ki ima različne dolžnosti. »V posameznih krajevnih občestvih vernikov na neki način ponavzočujejo škofa, s katerim so zvezani v duhu zaupanja in velikodušnosti, in delno prevzemajo njegove naloge in njegovo skrb ter to opravljajo z vsakodnevno prizadevnostjo ... Zaradi deležnosti pri škofovem duhovništvu in poslanstvu naj duhovniki priznavajo škofa za svojega očeta in naj ga spoštljivo ubogajo« (C 28). Poleg tega so »zaradi svetega reda in službe pridruženi zboru škofov ter v skladu s svojim poklicem in milostjo služijo blagru vse Cerkve« (C 28).

30. Veliko odgovornost »imajo pri obhajanju evharistije duhovniki, katerim pripada, da ji predsedujejo v *Kristusovem imenu (in persona Christi)*. S tem zagotavljajo pričevanje in služenje občestvu, ne le skupnosti, ki je neposredno navzoča pri maši, marveč tudi vsej Cerkvi, ki je v evharistiji in po njej vedno navzoča. Žal, moramo potožiti, da predvsem od časa pokoncilске liturgične prenovе zaradi napačno umevanega pojmovanja ustvarjalnosti in prilagajanja ni manjkalo zlorab, ki so mnogim povzročale bolečino« (CE 52).

³⁰ Prim. tudi Kongregacija svetih obredov, Navodilo Inter oecumenici, 31, v: AAS 56 (1964), str. 883; Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Liturgiā authenticā, št. 79–80.

³¹ Prim. Rimski pontifikal (Ed. 1962), Obred posvečenja duhovnikov, Uvod; Rimski pontifikal (Ed. 1989), II. pogl.: Posvečenje duhovnikov – Predgovor, 101.

³² Prim. sv. Ignacij Antiohijski, Ad Philad. 4: Ed. F. X. Funk, I, 266; sv. Kornelij I, navaja sv. Ciprijā, Epistola 48, 2: Ed. G. Hartel, III, 2, 610.

31. V skladu s tem, kar so obljubili pri duhovniškem posvečenju in obnavljajo vsako leto pri krizmeni maši na veliki četrtek, naj duhovniki »Kristusove skrivnosti v božjo slavo in v posvečenje krščanskega ljudstva po izročilu Cerkve obhajajo pobožno in zvesto, zlasti v zakramentu evharistije in v zakramentu sprave«,³³ Paziti morajo, da ne bodo osiromašili globokega pomena svoje službe s tem, da maličijo liturgično bogoslužje s spremembami, opustitvami ali dvoumnimi dodatki.³⁴ Kakor pravi sv. Ambrož: »Cerkve ni ranjena sama v sebi ..., marveč po nas. Pazimo torej, da ne bodo naše napake ranile Cerkve.«³⁵ Varovati se je treba, da ne bodo Kristusove Cerkve ranili duhovniki, ki so se tako slovesno posvetili duhovniški službi. Skrbno naj tudi pod vodstvom škofa bedijo, da ne bodo drugi storili podobnih napak.

32. »Župnik mora skrbeti, da postane evharistija središče župnijskega zbiranja vernikov; naj se trudi, da se verniki hranijo s pobožnim obhajanjem zakramentov, in še posebno, da pogosto pristopajo k zakramentu svete evharistije in pokore; naj si prav tako prizadeva, da bodo le-ti gojili molitev tudi po družinah in zavestno ter dejavno sodelovali pri bogoslužju, ki ga mora župnik voditi v svoji župniji pod oblastjo krajevnega škofa in bedeti, da se vanj ne prikra-dejo zlorabe« (ZCP, kan. 528, § 2). Čeprav je primerno, da v dejavni pripravi bogoslužnih opravil, zlasti svete maše, sodelujejo tudi verniki, nikakor ne sme prepustiti prednostne pravice v zadevah, ki so lastne njegovi službi.

33. Končno naj »duhovniki skrbijo, da bodo liturgično znanost in umetnost prav gojili; tako bodo krščanske skupnosti, ki so jim poverjene, spričo njihove službe vedno popolneje hvalile Boga Očeta in Sina in Svetega Duha« (D 5). Zlasti naj bodo napolnjeni s tistim čudenjem in strmenjem, ki ga v srcih vernikov spodbuja obhajanje velikonočne skrivnosti v evharistiji (prim. CE 5).

³³ Rimski pontifikal, Obred posvečenja škofa, 126; prim. RM, Veliki četrtek: krizmena maša – obnovev duhovniških obljub.

³⁴ Prim. Tridentinski koncil, Sessio VII: Dekret o zakramentih, 13; DS 1613; B 22; Pij XII: Okrožnica Mediator Dei; ZCP, kan. 846, § 1; RM 24.

³⁵ Sv. Ambrož, De virginitate, 48; PL 16, 278.

4. Diakoni

34. Diakoni, »na katere se polagajo roke ne za duhovništvo, ampak za strežništvo« (C 29),³⁶ možje, ki uživajo ugled (prim. Apd 6,3), morajo z božjo pomočjo delati tako, da bodo prepoznavni kot pravi učenci tistega (prim. Jn 13,35), »ki ni prišel, da bi mu stregli, ampak da bi stregel« (prim. Mt 20,28) in je bil med svojimi učeni »kakor tisti, ki streže« (Lk 22,27). Utrjeni po daru Svetega Duha, ki so ga prejeli po polaganju rok, služijo božjemu narodu v občestvu s škofom in zborom duhovnikov.³⁷ Zato naj sprejemajo škofa kot očeta in naj bodo v pomoč škofu in zboru duhovnikov »v službi besede, oltarja in ljubezni«.³⁸

35. Diakoni morajo, kakor pravi apostol Pavel, »varovati skrivnost vere v čisti vesti« (1 Tim 3,9), da bodo oznanjali vero z besedo in dejanji, v skladu z evangelijem in izročilom Cerkve,³⁹ ter z vsem srcem zvesto in ponižno opravljali bogoslužje kot vir in vrhunec življenja Cerkve, »da bi se vsi, ki po veri in krstu postanejo božji otroci, zbirali skupaj, da bi v Cerkvi hvalili Boga, se udeleževali daritve in uživali Gospodovo večerjo« (B 10). Zato si morajo prizadevati, da bo sveto bogoslužje, kolikor jih zadeva, potekalo po določbah ustrezno potrjenih liturgičnih knjig.

³⁶ Prim. *Constitutiones Ecclesiae Aegypticae*, III, 2: Ed. F. X. Funk, *Diascalia*, II, 103; *Statuta Ecclesiae Ant.*, 37–41: Ed. D. Mansi 3, 954.

³⁷ Prim. *Caeremoniale Episcoporum*, 9, 23; prim. C 29.

³⁸ Prim. Rimski pontifical, Posvečenje škofa, duhovnikov in diakonov, Ed. typica, 3. pogl., *De ordine diaconorum*, 199.

³⁹ Prav tam, 200.

Drugo poglavje

UDELEŽBA VERNIKOV PRI OBHAJANJU EVHARISTIJE

1. Dejavno in zavestno sodelovanje

36. Obhajanje maše kot Kristusovega dejanja in dejanja Cerkve je središče vsega krščanskega življenja tako za vesoljno kot za krajevno Cerkev ter za posamezne vernike (prim. B 41; C 11),⁴⁰ ki se jih dotika »na različen način, po različnosti stanov, nalog in dejavne udeležbe« (B 26). Tako krščansko ljudstvo kot »izvoljeni rod, kraljevsko duhovništvo, svet narod, ljudstvo, določeno za božjo last« (1 Pt 2,9) razodeva lastno skladnost in hierarhični red (prim. RM 91; B 14). »Čeprav se splošno duhovništvo vernikov in službeno ali hierarhično duhovništvo med seboj razlikujeta po bistvu in ne samo po stopnji, sta vendarle naravnana drugo na drugega, kajti eno in drugo, vsako na svoj posebni način, je deležno edinega Kristusovega duhovništva« (C 10).

37. Verniki, osvobojeni lastnih grehov in po krstu včlenjeni v Cerkev, so po prejetem zakramentalnem karakterju usposobljeni za krščansko bogoslužje,⁴¹ da bi se v moči kraljevskega duhovništva (prim. C 10; CE 28), v stanovitnosti v molitvi in božjem češčenju (prim. Apd 2,42–47) razodevali kot živa, sveta in Bogu všečna ter v vseh dejanjih preizkušena daritev (prim. Rim 12,1) ter tako povsod pričevali za Kristusa in bi vsakomur, ki to pričakuje, dajali razlog svojega upanja v večno življenje (prim. 1 Pt 3,15; 2,4–10).

Vendar pa sodelovanje vernikov pri obhajanju evharistije in pri drugih obredih Cerkve ne sme biti omejeno zgolj na navzočnost, predvsem ne na pasivno, marveč mora biti resnično dejanje vere in krstnega dostojanstva.

⁴⁰ Prim. tudi D 2, 5, 6; Š 30; E 15; Eucharisticum mysterium 3 in 6; RM 16.

⁴¹ Prim. sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologica, III, q. 63, a. 2.

38. Stalni nauk Cerkve ne samo o naravi evharistije kot gostije (*convivium*), marveč tudi in predvsem kot žrtvi (*sacrificium*), je v resnici med glavnimi merili za polno sodelovanje vernikov pri tako velikem zakramentu (CE 12–18).⁴² »Brez njene daritvene razsežnosti je obhajanje evharistične skrivnosti takšno, kakor da ne presega smisla in vrednosti kakršnega koli srečevanja pri bratskem obedu« (CE 10).

39. Za pospeševanje in vidno zaznavanje dejavnega sodelovanja je nedavna prenova liturgičnih knjig po naročilih koncila podprla vzklike ljudstva, odgovore, psalmodijo, antifone, pesmi, prav tako dejanja, znamenja in telesne drže. Poskrbela je tudi za ohranitev tihote ter v rubrikah določila delež, ki pripada vernikom (prim. B 30–31). Poleg tega je dano pomembno mesto ustrezni svobodi prilagajanja, utemeljenega na načelu, da mora vsako bogoslužje odgovoriti na potrebe, zmožnosti, pripravljenosti duha in sposobnosti udeležencev, vse to pa glede dopustitve, določene v liturgičnih normah. Pri izbiri pesmi, melodij, molitev in svetopisemskih beril, pri homiliji, v pripravi prošenj za vse potrebe, včasih v priložnostnih uvodih (komentarjih) ter v krašenju cerkva glede na liturgični čas obstajajo velike možnosti, da v vsako bogoslužje vnesemo različnost, ki prispeva k temu, da je bolj vidno bogastvo liturgičnega izročila; to daje poseben značaj obhajanju in tako, upoštevajoč pastoralne zahteve, pospešuje notranje sodelovanje. Vendar je treba opozoriti, da učinkovitost liturgičnih dejanj ni odvisna od stalnega spreminjanja obredov, marveč od poglobljanja v božjo besedo in v skrivnost, ki jo obhajamo.⁴³

40. Čeprav bi imelo bogoslužje vse navedene oblike sodelovanja navzočih vernikov, iz tega še ne sledi kakor iz nekega logičnega sklepanja, da morajo vsi tudi na zunaj izpolniti še nekaj več od predvidenih znamenj in drž telesa, kakor da bi moral vsak nujno opravljati neko specifično liturgično nalogu. Pač pa si moramo pri katehetski vzgoji prizadevati, da bomo skrbno popravili pojmovanja in površne navade, ki so se v zadnjih letih v tej zadevi razširile v nekaterih krajih, in

⁴² Prim. Janez Pavel II., Pismo *Dominicae Cenae*, 9.

⁴³ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo *Liturgicae instaurationes*, 1.

bomo v vernikih prebujali prenovljeni čut za občudovanje globine tiste skrivnosti vere, ki jo obhajamo v evharistiji, v kateri Cerkev nenehno prehaja od »starega v novo življenje.«⁴⁴ V obhajanju evharistije, podobno tudi v vsem krščanskem življenju, ki iz nje črpa moč in k njej teži, Cerkev tako kot apostol Tomaž poklekuj v češčenju pred Gospodom, križanim, umrlim, pokopanim in vstalim »v polnosti njegove božje slave in nenehno vzklika: 'Moj Gospod in moj Bog!'«⁴⁵

41. Za prebuditev, pospeševanje in hrano notranjega čuta za liturgično sodelovanje so posebej koristni vztrajno in podaljšano obhajanje molitvenega bogoslužja, prejem zakramentov in opravljanje ljudskih pobožnosti. Čeprav se te vaje »strogo vzeto po pravu ne dotikajo svete liturgije, imajo posebno pomembnost in dostojanstvo«, jih je treba ohraniti, zlasti če jih priznava in potrjuje cerkveno učiteljstvo,⁴⁶ če so povezane z liturgičnim dogajanjem, kot je na primer molitev rožnega venca.⁴⁷ Ker pobožne vaje poleg tega vodijo krščansko ljudstvo k prejetju zakramentov, zlasti evharistije, prav tako »k premišljevanju skrivnosti našega odrešenja ter k posnemanju čudovitih zgledov svetnikov v nebesih, nas naredijo deležne liturgičnega bogoslužja in nas podpirajo v odrešenju.«⁴⁸

42. Treba je vedeti, da se Cerkev ne zbira po človeški volji, marveč jo zbira Bog v Svetem Duhu, ter v veri odgovarja na milostni klic: beseda *ekklesia* nas usmerja k besedi *klesis*, ki pomeni »klic«.⁴⁹ Evharistična daritev ni »so-obhajanje« (koncelebracija) duhovnika skupaj z navzočim ljudstvom v enoznačnem smislu,⁵⁰ nasprotno, evharistija,

⁴⁴ Prim. RM, torek po 5. postni nedelji – mašna prošnja.

⁴⁵ Prim. Janez Pavel II., Ob začetku novega tisočletja, Cerkveni dokumenti 91, Ljubljana 2001, 21; prim. Jn 20,28).

⁴⁶ Prim. Pij XII., Okrožnica Mediator Dei; C 67; Pavel VI., Spodbuda Marialis cultus 24; Kongregacija za bogoslužje, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje, Cerkveni dokumenti 102, Ljubljana 2003.

⁴⁷ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije, Cerkveni dokumenti 98, Ljubljana 2003.

⁴⁸ Pij XII., Okrožnica Mediator Dei.

⁴⁹ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Varietates legitimae, 22.

⁵⁰ Pij XII., Okrožnica Mediator Dei.

ki jo duhovniki obhajajo, je dar, »ki radikalno presega oblast skupnosti ... Skupnost, ki se zbere pri evharističnem slavlju, nujno potrebuje posvečenega duhovnika, ki ji predseduje, da more biti res evharistični zbor. Po drugi strani si skupnost sama ne more dati posvečenega nositelja službe« (CE 29).⁵¹ Potrebna je skupna volja, da bi se izognili vsaki dvomnosti in bi ozdravili težave, ki so se pojavile v zadnjih letih. Zato je treba previdno uporabljati izraze, kot so »občestvo, ki obhaja«, »zbor, ki obhaja«, ali izraze drugih živih jezikov: »celebrating assembly«, »asamblea celebrante«, »assemblies celebrante« in podobno.

2. Naloge vernih laikov pri obhajanju svete maše

43. Prav je in hvalevredno, da nekateri verni laiki po izročilu opravljajo razne naloge, pripadajoče obhajanju svetega bogoslužja, v korist občestva in vse božje Cerkve (ZCP 230, § 2; RM, 97). Primerno je, da so razne naloge in razni deli iste ga bogoslužja razdeljeni med več osebami (prim. RM, 109).

44. Poleg službe mašnega strežnika (akolita) in bralca (lektorja),⁵² ki sta postavljena v svojo službo, so med drugimi službami tudi začasni mašni strežniki in bralci.⁵³ Njim so pridružene še druge službe, opisane v Rimskem misalu (RM 100–107), prav tako službe za pripravo hostij, čiščenje perila in podobno. Vsi, »bodisi posvečeni delivec bodisi vernik, ki opravljajo svojo službo, delajo samo tisto in vse tisto, kar jim gre po naravi stvari in po liturgičnih predpisih« (RM 91; B 28). Tako v obhajanju bogoslužja kot v pripravi nanj naj si prizadevajo, da bo bogoslužje Cerkve dostojanstveno in urejeno.

45. Varovati se je treba, da bi zameglili dopolnilni značaj dejanj, ki jih opravljajo kleriki oziroma laiki s tem, da bi

⁵¹ Prim. IV. lateranski koncil (1215), cap. 1; DS 802; Tridentinski koncil, Sess. XXIII, cap. 4; DS 1767–1770; Pij XII, Okrožnica *Mediator Dei*.

⁵² Prim. Pavel VI., *Ministeria quaedam* (1972), št. VI–XII; Rimski pontifikal (1972), 10; ZCP, kan. 230, § 1; RMSu, 98–99, 187–193.

⁵³ Prim. RM 187–190; ZCP, kan. 230, §§ 2–3; C 24; Kongregacija za bogoslužje, *Inaestimabile donum*, 2 in 18; RM 101, 194–198.

razumeli vlogo laikov, kakor pravimo, kot neko vrsto »klerikalizacije«, medtem ko bi posvečeni služabniki prevzemali naloge, ki so lastne življenju in nalogam vernih laikov.⁵⁴

46. Verni laik, ki je poklican, da prispeva svoj delež pri bogoslužnih opravilih, mora biti za to ustrezno pripravljen in se mora odlikovati po krščanskem življenju, po veri, vedenju in zvestobi cerkvenemu učiteljstvu. Primerno je, da je glede na svoja leta, zmožnosti, življenjske okoliščine in religiozno kulturo deležen ustrezne liturgične vzgoje (B 19); ne sme pa biti izbran tisti, katerega imenovanje bi vzbujalo začudenje med verniki.⁵⁵

47. Hvalevredna je navada, da pri bogoslužju sodelujejo dečki in mladinci, navadno jih imenujemo »ministranti«, ki služijo pri oltarju kot mašni strežniki (akoliti) in so se na to nalogo po svojih sposobnostih ustrezno pripravili.⁵⁶ Ne smemo pozabiti, da je iz njihovih vrst v preteklosti izšlo znatno število duhovnikov.⁵⁷ Zanje je treba ustanoviti in podpirati tudi z udeležbo in pomočjo njihovih staršev razna združenja, s katerimi je mogoče učinkovito poskrbeti za pastoralo ministrantov. Ko takšna združenja dobijo mednarodni značaj, je naloga Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov pripraviti, pregledati in potrditi njihova pravila.⁵⁸ V službo oltarja je mogoče po sodbi krajevnega škofa in upoštevajoč veljavne določbe sprejeti tudi deklice in žene.⁵⁹

⁵⁴ Prim. Janez Pavel II., Govor antilskim škofom (7. maja 2002), 2, v: AAS 94 (2002) 575–577; Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih, Cerkevni dokumenti 41, Ljubljana 1989, 23. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnika, Cerkevni dokumenti 74, Ljubljana 1998, Teološka načela, 4.

⁵⁵ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Immensae caritatis.

⁵⁶ Prim. Kongregacija svetih obredov, Navodilo De musica sacra (1958), 93c.

⁵⁷ Prim. Papeški svet za razlago liturgičnih besedil, Odgovor na vprašanje (1992), v: AAS 86 (1994); Kongregacija za bogoslužje, Pismo predsednikom škofovskih konferenc o liturgični službi laikov (15. marca 1994), v: Notitiae 30 (1994) 333–335, 347–348.

⁵⁸ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Pastor bonus, 65.

⁵⁹ Prim. Papeški svet za razlago liturgičnih besedil, Odgovor na dvom (11. julija 1992), v: AAS 86 (1994) 541–542; Kongregacija za bogoslužje, Pismo predsednikom škofovskih konferenc o liturgični službi laikov, v: Notitiae 38 (2002) 46–54.

Tretje poglavje

PRAVILNO OBHAJANJE SVETE MAŠE

1. Snov za sveto evharistijo

48. Kruh, ki ga uporabljamo pri obhajanju svete daritve, mora biti nekvasen, čisto pšeničen in svež, tako da ni nobene nevarnosti, da bi bil pokvarjen (ZCP, kan. 924, § 2; RM 320). To pomeni, da kruh, pripravljen iz druge snovi, čeprav iz žitaric, ali kruh, ki mu je primešana snov, drugačna od pšenične moke, v takšni meri, da ga po splošnem prepričanju ne moremo imeti za kruh iz pšenične moke, ni veljavna snov za obhajanje daritve in zakramenta evharistije.⁶⁰ Velika zloraba je, če v pripravi evharističnega kruha primešamo druge snovi, kot so sadje, sladkor ali med. Razume se, da morajo hostije pripravljati osebe, ki so znane po poštenosti in so vešče priprave ter imajo na voljo ustrezne priprave.⁶¹

49. Glede na znamenje je primerno, da kak del evharističnega kruha, ki ga dobimo pri lomljenju, razdelimo vsaj kakemu verniku med obhajilom. »Seveda smemo uporabljati še naprej tudi male hostije, kadar so potrebne zaradi števila ljudi, ki prejmejo obhajilo, ali iz kakih drugih pastoralnih razlogov« (RM 321). Pri tem uporabljamo male hostije, ki ne zahtevajo nadaljnjega lomljenja.

50. Vino, ki ga uporabljamo pri obhajanju evharistične daritve, mora biti naravno, od trte, pristno in nepokvarjeno, ne sme vsebovati drugih snovi (prim. Lk 22,18; ZCP, kan. 924, §§ 1 in 3; RM 322). Pri obhajanju svete maše vinu primešamo malo vode. Skrbno je treba paziti, da vino, ki je

⁶⁰ Prim. Kongregacija za disciplino zakramentov, Navodilo Dominus Salvator noster (26. marca 1929) 1, v: AAS 21 (1929) 631–642, tu 632.

⁶¹ Prav tam, št. 2, str. 635.

namenjeno za evharistijo, hranimo v dobrem stanju, da se ne skisa (prim. RM 323). Strogo je prepovedano uporabljati vino, katerega pristnost ali izvor sta negotova. Cerkev namreč zahteva gotovost glede nujnih pogojev za veljavnost zakramentov. Prav tako ni dovoljena nobena druga preteza v prid drugim pijačam katere koli vrste, ki niso veljavna snov.

2. Evharistična molitev

51. Moliti smemo samo evharistične molitve, ki so v Rimskem misalu ali je njihov način in čas uporabe potrdil apostolski sedež. »Ni mogoče tolerirati, da si nekateri duhovniki prisvajajo pravico sestavljati evharistične molitve«,⁶² ali spreminjati besedilo tistih, ki jih je odobrila Cerkev ali prilagajati tiste, ki so jih pripravili zasebniki.⁶³

52. Evharistična molitev, ki je po svoji naravi nekaj vrh celotnega obhajanja maše, pripada duhovniku v moči mašniškega posvečenja. Zloraba je, če kak del evharistične molitve moli diakon, strežnik laik, vernik ali vsi verniki skupaj. Evharistično molitev sme torej v celoti moliti samo duhovnik (prim. CE 28; RM 147).

53. Medtem ko duhovnik moli evharistično molitev, »ne sme biti drugih molitev ali petja, prav tako naj tedaj molčijo orgle in druga glasbila« (RM 32), razen potrjenih vzklikov ljudstva, o čemer je govor pozneje.

54. Ljudstvo ima svoj delež v dejavnem sodelovanju, nikoli ne sme biti navzoče zgolj pasivno. Mašniku »se pridružuje v veri in s tihoto ter vmesnimi besedami, določenimi v teku molitve. To so odgovori v začetku hvalospeva, svet, vzkliki po posvetitvi in vzклик amen po sklepnem slavospevu, pa tudi drugi vzkliki, ki jih je odobrila škofovska konferenca in jih je potrdil Sveti sedež« (RM 147; CE 28; Navodilo Inaestimabile donum, 4).

⁶² Janez Pavel II., Apostolsko pismo Vicesimus quintus annus, 13.

⁶³ Kongregacija za zakramente, Navodilo Inaestimabile donum, 5.

55. V nekaterih krajih se je uveljavila zloraba, da mašnik prelomi hostijo pri daritvi svete maše v trenutku posvetitve. Takšna zloraba je v nasprotju z izročilom Cerkve in jo je treba čimprej odpraviti.

56. V evharistični molitvi ne smemo opustiti omembe imena papeža in krajevnega škofa. S tem ohranimo prastaro izročilo in izražamo eklezialno občestvenost. Kajti »vsako občestvo evharističnega zbora je tudi občestvo z lastnim škofom in z rimskim papežem« (CE 39).

3. Drugi deli svete maše

57. Verno občestvo ima pravico do ustrezne in resne svete glasbe vedno, zlasti pa ob nedeljah; prav tako ima pravico do oltarja, paramentov in svetih oblačil, ki naj se glede na pravila odlikujejo po dostojanstvu, lepoti in čistoči.

58. Prav tako ima verno občestvo pravico, da so vse sestavine obhajanja evharistije skrbno pripravljene tako, da se dostojno in učinkovito oznanja in pojasnjuje božja beseda, da se glede na pravila uporabi možnost izbire liturgičnih besedil in obredov, da se v obhajanju evharistije v besedilih pesmi skrbno varuje in hrani njihova vera.

59. Zavreči je treba graje vredno navado, po kateri duhovnik, diakon ali tudi verniki po svojem okusu tu in tam spreminjajo ali prilagajajo besedila svetega bogoslužja, ki jih izgovarjajo. S tem dejansko vnašajo nestalnost v obhajanje svetega bogoslužja in pogosto spreminjajo njegov izvorni pomen.

60. V obhajanju svete maše sta bogoslužje božje besede in evharistično bogoslužje tesno povezani in tvorita eno samo bogoslužno dejanje. Zato ni dovoljeno ločiti enega dela od drugega tako, da bi ju obhajali v različnem času in na različnih krajih.⁶⁴ Prav tako ni dovoljeno opravljati razne dele svete maše v različnih časih istega dne.

⁶⁴ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Liturgicae instaurationes, 2b.

61. Pri izbiri svetopisemskih beril, ki jih bomo brali pri sveti maši, je treba upoštevati pravila, ki jih prinašajo liturgične knjige (prim. RM 356–362), da bi bila tako »vernikom bolj bogato pripravljena miza božje besede in bi jim bili bolj na široko odprti zakladi Svetega pisma« (B 51).

62. Predpisanih svetopisemskih beril ni dovoljeno opustiti ali nadomestiti po lastni presoji, zlasti pa ni dovoljeno nadomestiti »berila in psalma z odpevom, ki obsegajo božjo besedo, z drugimi nesvetopisemskimi besedili«. ⁶⁵

63. Branje evangelija, ki je »višek besednega bogoslužja« (RM 60), je po izročilu Cerkve v obhajanju evharistije pridržano posvečenemu služabniku (RM 59–60). Zato ni dovoljeno laiku, tudi ne redovniku, pri obhajanju svete maše brati evangelij, pa tudi ne v drugih primerih, v katerih določbe tega izrecno ne dovoljujejo. ⁶⁶

64. Homilija med obhajanjem svete maše je sestavni del bogoslužja (ZCP, kan. 767, § 1) in jo »navadno ima mašnik sam ali jo on zaupa somašniku, ali, če je primerno, tudi diakonu, nikoli pa laiku. ⁶⁷ V posebnih primerih in iz pravega razloga jo lahko ima tudi škof ali duhovnik, ki se udeležuje opravila, ne da bi mogel somaševati« (RM 66; ZCP, kan. 767, § 1).

65. Opozoriti je treba, da je na temelju določbe kan. 767, § 1 ZCP odpravljena prejšnja norma, ki je dovoljevala vernikom, ki niso bili posvečeni, imeti homilijo med evharističnim bogoslužjem. ⁶⁸ Takšna praksa je dejansko zavrnjena in je ni mogoče odobriti na podlagi neke navade.

66. Prepoved, da bi laiki med obhajanjem svete maše imeli homilijo (pridigo), velja tudi za bogoslovce, za študen-

⁶⁵ RM, 57; prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Vicesimus quintus annus, 13; Kongregacija za verski nauk, Izjava Dominus Jesus, v: *Communio* 10 (2000), str. 195–221.

⁶⁶ Prim. Rimski obrednik, *Ordo celebrandi matrimonii* 1990), *Ordo unctionis infirmorum* (1972). *Polyglottis Vaticanis* 1991, 125; 1972, 72.

⁶⁷ Prim. RM 66; ZCP, kan. 6, §§ 1 in 2; kan. 767, § 1; Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, čl. 3, § 1.

⁶⁸ Prim. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov ..., 3, § 1; ZCP, kan. 6, §§ 1 in 2.

te teologije, za tiste, ki so sprejeli službo »pastoralnega asistenta«, za vse druge zvrsti, skupine, občestva ali laiška združenja.⁶⁹

67. Posebno pozornost je treba namenjati temu, da je homilija osredotočena na skrivnost odrešenja, da v teku cerkvenega leta razlaga skrivnosti vere in pravila krščanskega življenja na temelju svetopisemskih beril in liturgičnih besedil ter razlaga stalno ali spremenljivo dnevno mašno besedilo ali kak drug cerkveni obred.⁷⁰ Razumljivo je, da mora razlaga Svetega pisma voditi h Kristusu kot najglobljemu temelju zgodovine odrešenja, kar se dogaja ravno ob upoštevanju posebnega ozračja liturgičnega obhajanja. V homiliji je treba skrbeti, da bo Kristusova luč razsvetljevala življenjska dogajanja. To je mogoče doseči s tem, da ne izpraznimo pristnega in izvirnega pomena božje besede, kot se dogaja v obravnavanju političnih in svetnih vprašanj ali v črpanju navideznih spoznanj, ki prihajajo iz psevdoreligioznih gibanj našega časa.⁷¹

68. Krajevni škof mora skrbno bedeti nad oznanjevanjem pri homiliji (ZCP, kan. 386, § 1) s tem, da svojim duhovnikom pošilja navodila, usmeritve in pripomočke ter pospešuje srečanja in daje druge primerne spodbude, da bodo tako imeli pogostno priložnost skrbno premisliti o pomenu homilije in bodo tako našli pomoč v pripravi homilije.

69. Pri maši kakor tudi pri drugih bogoslužnih opravilih ni dovoljeno moliti veroizpovedi ali izpovedi vere (Credo), ki ni vključena v odobrene liturgične knjige.

70. Darovi, ki jih verniki navadno prinesejo med mašo za evharistično daritev, niso nujno le kruh in vino za obhajanje evharistije, marveč so lahko tudi drugi darovi, ki jih verniki darujejo kot denarno pomoč ali kot darove v znamenje ljubezni do revežev. Ti darovi morajo biti vedno vidno znamenje tistega resničnega darovanja, ki ga Gospod

⁶⁹ Prim. prav tam, čl. 3, § 1

⁷⁰ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XXII, O sv. maši, 8 pogl.: DS 1749; RM 65.

⁷¹ Prim. Janez Pavel II., Govor skupini škofov iz ZDA ob obisku »ad limina« (28. maja 1993), 2, v: AAS 86 (1994) 330.

pričakuje od nas: to je spokorjeno srce ter ljubezen do Boga in bližnjega. Po tej ljubezni smo upodobljeni po Kristusu, ki je sam sebe daroval za nas. V evharistiji namreč v najpopolnejši obliki zažari skrivnost tiste ljubezni, ki jo je Jezus Kristus razodel pri zadnji večerji, ko je učencem umil noge. Da bi ohranili spoštljiv odnos do svetega bogoslužja, je potrebno, da so ti darovi predstavljeni na primeren način. Tako denar kot tudi druge darove, namenjene revežem, je treba postaviti na primeren prostor, vendar ne na evharistično mizo (prim. RM 73). Primerneje je, da se ti darovi prinesejo zunaj obhajanja mašne daritve, z izjemo denarja in manjšega dela drugih darov, ki imajo pomen znamenja.

71. Ohraniti je treba rimski obred izmenjave miru pred svetim obhajilom, kot je določeno v redu svete maše. Po izročitvi rimskega obreda ta navada nima značaja sprave ne odpuščanja grehov, marveč ima namen izraziti mir, občestvo in ljubezen, preden prejmemo sveto evharistijo (prim. prav tam, 154). Spokorni obred moramo opraviti na začetku maše, zlasti v njegovi prvi obliki, ki ima značaj sprave med brati.

72. Primerno je, »da vsak umirjeno izrazi mir samo sebi najbližjemu«. »Mašnik lahko izrazi ljubezen in spravo strežnikom, vendar tako, da vedno ostane v prezbiteriju, da se opravilo ne moti. Prav tako naj ravna, če iz pametnega razloga hoče izraziti mir nekaterim vernikom. Vsi pa naj si med seboj izrazijo mir, občestvo in ljubezen na način, ki ga je določila škofovska konferenca.« Med izražanjem miru ni posebnega petja, pač pa naj se brez odlašanja nadaljuje z jagnje božje. »Glede obreda sprave in miru naj škofovske konference določijo način v skladu z značajem in običaji posameznih narodov«, kar mora potrditi apostolski sedež (prav tam 82, 154).

73. Lomljenje kruha pri obhajanju svete maše, ki ga opravi samo mašnik ob pomoči diakona ali somašnika, če je to potrebno, nikoli pa laika, se prične po izmenjavi miru, medtem ko se moli jagnje božje. Kretnja lomljenja kruha, »ki jo je izvršil Kristus pri zadnji večerji, je v apostolskem času dala ime celotnemu evharističnemu opravilu. Pomeni, da mi, ki nas je mnogo, v obhajanju postanemo eno telo z deležnostjo pri enem kruhu življenja, ki je »za rešenje sveta

umrli in vstali Kristus« (1 Kor 10,17) (RM 83). Obred je treba opraviti z dolžno spoštljivostjo.⁷² Obred naj bo kratek. Kar najhitreje je treba odpraviti zlorabo, ki se je uveljavila v nekaterih krajih, da se brez razlogov obred podaljšuje, včasih tudi ob pomoči laikov, kar je proti veljavnim določbam, ali se obred preveč poudarja (RM 83, 240, 321).

74. Če je treba zbranim vernikom posredovati oznanila ali pričevanja o krščanskem življenju, je zaželeno, da se to opravi zunaj daritve svete maše. Zaradi resnih razlogov pa je mogoče prebrati oznanila ali pričevanja, ko je duhovnik končal prošnjo po obhajilu. Vendar takšna raba ne sme postati navada. Oznanila in pričevanja nikakor ne smejo biti združena s homilijo,⁷³ še manj smemo zaradi tega popolnoma opustiti homilijo.

4. Združevanje drugih obredov z obhajanjem svete maše

75. Zaradi teoloških razlogov, lastnih evharistični koncelebraciji ali posebnemu obredu, liturgične knjige kdaj predpisujejo ali dopuščajo obhajanje svete maše, združene s kakim drugim obredom, zlasti z zakramenti. V nekaterih drugih primerih pa Cerkev ne dovoljuje takšne povezave, zlasti če gre za okoliščine, ki izražajo površnost in nečimrnost.

76. Po starodavnem izročilu Cerkve ni dovoljeno združevati zakramenta pokore in svete maše tako, da oboje postane enotno bogoslužje. To pa ne prepoveduje, da ne bi duhovniki, razen tistih, ki mašujejo ali somašujejo, spovedovali vernike, ki to želijo, tudi med sveto mašo in v istem prostoru, da bi tako prišli naproti njihovim potrebam.⁷⁴ Vendar naj se to opravlja na primeren način.

⁷² Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Liturgicae instaurationes, 5.

⁷³ Prim. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, čl. 3, § 2.

⁷⁴ Prim. Janez Pavel II., Motu prorij o božjem usmiljenju, v: Cerkev v sedanjem svetu 35 (2002) 117-120; Kongregacija za bogoslužje, Notitiae 37 (2002) 259-260.

77. V nobenem primeru ne smemo svete maše obhajati v zvezi s skupno večerjo ali jo združevati s podobnim srečanjem. Razen v izjemnih (nujnih) primerih ni dovoljeno obhajati sveto mašo na kuhinjski mizi,⁷⁵ v jedilnici ali prostoru, ki ga uporabljamo v podobne namene, tudi ne v katerem koli prostoru, kjer je hrana, da ne bi tisti, ki se udeležujejo maše, sedli k mizi v času istega slavlja. Če pa bi morali zaradi resnih razlogov obhajati mašo v istem prostoru, v katerem bo pozneje pripravljen obed ali večerja, naj preteče določen čas med obhajanjem maše in začetkom gostije, med mašo pa naj se vernikom nikakor ne deli redna hrana.

78. Ni dovoljeno povezovati obhajanje maše s političnimi ali svetnimi dogajanji ali v okoliščinah, ki niso v celoti v skladu s cerkvenim učiteljstvom. Prav tako se je treba strogo izogibati, da bi obhajali mašo zaradi razkazovanja (bahanja) ali po vzoru drugih slovesnosti, še toliko bolj, če so svetnega značaja, da ne bi osiromašili izvirnega pomena evharistije.

79. Končno je treba odločno zavreči zlorabo, da bi v obhajanje svete maše vnesli prvine, ki bi jih vzeli iz obredov drugih religij in so v nasprotju s predpisi liturgičnih knjig.

⁷⁵ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Liturgicae instaurationes, 9.

Četrto poglavje

SVETO OBHAJILO

1. Pogoji za prejem svetega obhajila

80. Evharistija naj bo vernikom predstavljena »kot zdravilo, ki naj očiščuje vsakdanjih slabosti in nas varuje pred smrtnim grehom«, ⁷⁶ kakor je izraženo v različnih delih maše. Spokorni obred na začetku maše ima namen sodelujoče pripraviti, da se bodo vredno udeležili obhajanja svetih skrivnosti (RM 4). Vendar ta obred »nima učinkovitosti zakramentalne sprave« (RM 51), zato ga ne smemo razumeti kot nadomestek zakramenta sprave za odpuščanje velikih grehov. Dušni pastirji naj skrbno bedijo, da bodo vernikom razložili katoliški pogled na to vprašanje.

81. Izročilo Cerkve poleg tega poudarja dolžnost, da vsak resno presodi samega sebe (1 Kor 11,28). Kdor se zaveda velikega greha, ne sme darovati svete maše in se ne sme obhajati z Gospodovim telesom, če ni opravil zakramentalne spovedi, razen iz važnega razloga ali če nima možnosti za spoved. V tem primeru naj se zaveda, da je dolžan obuditi popolno kesanj in trdno skleniti, da bo čimprej opravil sveto spoved (prim. ZCP, kan. 844, § 1; CE 36).

82. Prav tako je »Cerkev objavila določbe, ki v celoti vodijo k temu, da bi spodbujale pogostno in rodovitno pristopanje vernikov h Gospodovi mizi in določila objektivne pogoje, pod katerimi se je treba vzdržati podelitve obhajila« (CE 42).

83. Zaželeno je, da vsi, ki se udeležijo obhajanja svete maše in izpolnjujejo dolžne pogoje, prejmejo sveto obhajilo.

⁷⁶ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XIII, Dekret o evharistiji, 7. pogl.: DS 1740; Kongregacija svetih obredov, *Eucharisticum mysterium*, 35.

Vendar se včasih zgodi, da verniki množično pristopajo h Gospodovi mizi, in to brez potrebnega razločevanja. Naloga pastirjev je, da modro in jasno pojasnijo takšno zlorabo.

84. Če se obhaja sveta maša pred veliko množico ali v velikih mestih, je treba paziti, da ne bodo zaradi manjkajočega spoznanja pristopili k svetemu obhajilu tudi nekatoličani ali celo nekristjani, kar pomeni neupoštevanje cerkvenega učiteljstva v doktrinalnih in disciplinarnih zadevah. Naloga pastirjev je, da med mašo, ko je to primerno, opozorijo navzoče na resnico in pravila, ki jih je treba strogo spoštovati.

85. Katoliški služabniki (duhovniki) dopustno obhajajo zakramente samo za katoliške vernike, ti pa zakramente dopustno prejemajo samo od katoliških služabnikov, vendar veljajo predpisi Zakonika cerkvenega prava.⁷⁷ Pogojev, določenih v kan. 844, § 4, ni mogoče v nobenem primeru preklicati (CE 46) in jih ne smemo obravnavati ločeno drugega od drugega; zato je nujno, da so vedno upoštevani vsi hkrati.

86. Vernike je treba preudarno voditi k temu, da bodo prejemali zakrament pokore zunaj maše, lasti v zato določenem času (urniku), da bo obhajanje tega zakramenta umirjeno in kot učinkovita pomoč, in jih ne bo nič motilo pri dejavnem sodelovanju pri maši. Tiste, ki prejemajo vsakdanje ali pogostno obhajilo, je treba navajati k temu, da bodo pristopali k zakramentu pokore ob primernem času in glede na osebne možnosti posameznika.⁷⁸

87. Predpostavlja se, da so otroci pred prvim obhajilom opravili zakramentalno spoved in prejeli odvezo (ZCP, kan. 914).⁷⁹ Prvo obhajilo naj vedno deli duhovnik, in sicer med

⁷⁷ Prim, ZCP, kan. 844, §§ 2, 3 in 4 ter kan. 861, § 2; CE 45–46; Papeški svet za edinost kristjanov, Ekumenski pravilnik, Cerkevni dokumenti 53, Ljubljana 1994, 130–131.

⁷⁸ Prim. Kongregacija svetih obredov, Navodilo Eucharisticum mysterium, 35.

⁷⁹ Prim. tudi: Kongregacija za bogoslužje, Izjava Sanctus Pontifex (24. maja 1973), v: AAS 65 (1973) 410; Kongregacija za zakramente, Kongregacija za duhovščino, Pismo predsednikom škofovskih konferenc In quibusdam (31. maja 1977), v: Enchiridion Documentorum Institutionis Liturgicae, II, Roma 1988, 142–144.

mašno daritvijo. Razen izjemoma ni primerno, da se to zgodi na veliki četrtek, na praznik Gospodove večerje. Treba je izbrati kak drug dan, na primer od 2. do 6. velikonočne nedelje ali praznik svetega Rešnjega telesa ali navadne nedelje, saj se nedelja upravičeno imenuje dan evharistije.⁸⁰ Obhajila ne smejo prejemati otroci, »ki še niso prišli k pameti ali za katere (duhovnik) sodi, da še niso dovolj pripravljeni« (ZCP, kan. 914). Če se pa zgodi, da je kak otrok izjemoma kljub svojim letom dosegel zrelost za prejem obhajila, mu tega ne smemo odkloniti, če je nanj zadostno pripravljen.

2. Delitev svetega obhajila

88. Verniki navadno prejemajo sveto obhajilo med mašo in v času, ki ga predpisuje obred slavlja, to pomeni neposredno po mašnikovem obhajilu (B 55). Naloga mašnika, ki mu morebiti pomagajo tudi drugi duhovniki ali diakoni, je, da obhaja vernike; maša se ne sme nadaljevati, dokler ni končano obhajanje vernikov. Po določbah prava smejo izredni delivci obhajila pomagati mašniku samo tam, kjer je to nujno.⁸¹

89. Da bi se »tudi po znamenjih bolj pokazalo, da je obhajilo udeležba pri daritvi, ki jo obhajamo« (RM 85), je zaželeno, da verniki prejmejo obhajilo s hostijami, ki so posvečene pri tisti maši.⁸²

90. »Verniki se obhajajo stoje ali kleče, kakor je določila škofovska konferenca« in je potrdil apostolski sedež. »Če se obhajajo stoje, se priporoča, da v skladu z istimi določbami pred prejemom zakramenta izrazijo dolžno spoštovanje« (RM 160).

91. Glede obhajanje je treba spomniti, da »posvečeni služabniki ne smejo odreči zakramentov tistim, ki na pravi način zanje prosijo, so pravilno pripravljeni in jim pravo ne

⁸⁰ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan, Cerkveni dokumenti 78, Ljubljana 1998, 31–33.

⁸¹ Prim. Kongregacija svetih obredov, Navodilo Eucharistisum mysterium, 31; Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Odgovor (1. junija 1988), v: AAS 80 (1988) 1373.

⁸² Prim. B 55; Eucharisticum mysterium, 31; RM, 85, 157, 243).

brani, da bi jih prejeli« (ZCP, kan. 843 § 1, ter kan. 915). Zato sme vsak krščen katoličan, ki mu pravo tega ne prepoveduje, pristopiti k svetemu obhajilu. Ni torej dovoljeno odreči obhajila verniku, na primer zaradi preprostega razloga, ker želi prejeti obhajilo kleče ali stoje.

92. Čeprav ima vsak vernik po svoji izbiri vedno pravico prejeti sveto obhajilo na jezik (prim. RM 161), sme obhajanec v krajih, kjer je škofovska konferenca z odobritvijo apostolskega sedeža to dovolila, prejeti sveto obhajilo na roko. Posebno je treba paziti, da obhajanec takoj in pred duhovnikom zaužije sveto hostijo, tako da se nihče ne oddalji, noseč v roki evharistični kruh. Če obstaja nevarnost skrunitve (profanacije), naj se vernikom ne deli obhajilo na roko.⁸³

93. Obvezno je ohraniti uporabo patene za obhajanje vernikov, da bi se tako izognili, da bi sveta hostija ali kak delček padel na tla (RM 118).

94. Verniki »ne smejo jemati posvečenega kruha ali ke-liha, še manj si ga podajati iz rok v roke« (RM 169). Tako je treba zavreči zlorabo, da novoporočenca pri poročni maši drug drugemu podelita obhajilo.

95. Vernik, »ki je že prejel sveto evharistijo, jo sme prejeti še enkrat isti dan samo med evharističnim opravilom, ki se ga udeleži; velja pa predpis kan. 921, § 2« (ZCP 917).

96. Graje vredna je navada, da se v nasprotju s predpisi liturgičnih knjig med mašo ali pred njo delijo neposvečene hostije ali druge užitne ali neužitne snovi na način obhajanja. Takšna navada ni v skladu s rimskim obredom in vnaša med vernike zmedo glede cerkvenega nauka o evharistiji. Če je kje še v navadi, da blagoslovijo kruh in ga po maši razdelijo, je treba opraviti skrbno katehezo o pomenu tega znamenja. Sicer pa naj se ne uvajajo podobne navade, tudi naj se v ta namen ne uporabljajo neposvečene hostije.

⁸³ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Odgovor na vprašanje, v: *Notitiae* 35 (1999) 160–161.

3. Obhajilo duhovnikov

97. Duhovnik, ki daruje sveto mašo, se mora vsakič obhajati pri oltarju in v času, ki je določen v misalu. Somašniki se obhajajo, preden se prične obhajanje vernikov. Mašnik in somašniki ne smejo nikoli odložiti svojega obhajila na čas po obhajanju vernikov.⁸⁴

98. Somašniki se obhajajo po predpisih, ki jih določajo liturgične knjige, s tem da se obhajajo s hostijami, posvečenimi pri isti maši (RM 237–249; tudi 85, 157). Vsi somašniki se obhajajo pod obema podobama. Mašnik ali diakon daje somašnikom hostijo ali kelih molče, se pravi, da ne izgovarja besed »Kristusovo telo, Kristusova kri«.

99. Obhajilo pod obema podobama je vedno dovoljeno »duhovnikom, ki ne morejo maševati ali somaševati« (RM 283 a).

4. Obhajilo pod obema podobama

100. Da bi vernikom čim bolj nazorno pokazali bogastvo evharistične gostije, so lahko v primerih, navedenih v bogoslužnih knjigah, tudi oni deležni obhajila pod obema podobama. To je dovoljeno ob domnevi in nenehni ustrezni katezezi glede dogmatičnih načel, ki jih navaja tridentinski ekumenski koncil.⁸⁵

101. Za podeljevanje obhajila vernim laikom pod obema podobama je treba primerno upoštevati okoliščine, katere mora pretehtati krajevni škof. Takšna možnost je absolutno izključena, če obstaja tudi najmanjša nevarnost onečaščenja svetih podob (RM 283) Glede širše koordinacije načina obhajanja morajo škofovske konference na osnovi odobritve apostolskega sedeža in po posredovanju Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov objaviti ustrezne odloke »glede načina obhajanja vernikov pod obema podobama in glede načina širitve pravic« (RM 283).

⁸⁴ Prim. B 55; RM 158–160, 243–244, 246.

⁸⁵ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XXI, Dekret o evharističnem obhajilu, pogl. 1–3; DS 1725–1729; B 55; RM 282–283.

102. Kjer je navzoče veliko število obhajancev ⁸⁶ in bi bilo težko določiti količino vina za obhajanje s kelihom, obstajala pa bi nevarnost, »da bo ostalo preveč sv. Rešnje krvi, ki jo bo treba na koncu zaužiti« (RM 285a), vernikov ne smemo obhajati pod podobo vina. Isto velja, kjer bi bilo težko urediti dostop do keliha ali bi se zahtevala velika količina vina, za katerega ne bi mogli imeti gotovosti glede njegovega izvora in kakovosti, ali ne bi bilo na voljo niti zadostno število svetih služabnikov niti izrednih delivcev svetega obhajila, ki bi bili na to pripravljeni, ali bi znatno število vernega ljudstva iz raznih razlogov odklanjalo obhajilo iz keliha, in bi se tako na neki način izničilo znamenje edinosti.

103. Pravila Rimskega misala dovoljujejo načelo, da v primerih, v katerih se obhajilo deli pod obema podobama, »Kristusovo kri zaužijemo s pitjem iz keliha ali s pomakanjem, po cevki ali z žličko« (RM 245). Kar zadeva podeljevanje obhajila vernim laikom pod obema podobama, škofje lahko izločijo način obhajanja po cevki ali z žličko, kjer to ni krajevna navada, vedno pa ostane veljavna možnost obhajanja s pomakanjem. Pri tem načinu naj ne bodo hostije ne premajhne ne pretanke, mašnik pa vernika obhaja na jezik (RM 285b, 287).

104. Obhajancu ni dovoljeno, da sam pomaka hostijo v kelih ali sprejme v roke tako namočeno hostijo. Hostije, ki jih bomo pomakali v kelih, morajo biti iz veljavne snovi (iz pšenične moke) in morajo biti posvečene; izključiti je treba vsako rabo neposvečenega kruha ali kruha iz druge snovi.

105. Če za obhajanje somašnikov ali vernikov pod obema podobama ne zadošča en kelih, jih sme mašnik uporabiti več (RM 207, 285a). Spomniti je treba, da so se vsi duhovniki, ki somašujejo, dolžni obhajati pod obema podobama. Zaradi pomembnosti znamenja je hvalevredno, da uporabljamo večji kelih kot glavni ter druge manjše kelihe.

106. Varujmo se tega, da bi po posvetitvi prelili Kristusovo kri iz ene posode v drugo, da bi se tako izognili čemu, kar

⁸⁶ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Sacramentali communion, v: AAS 62 (1970) 665; Navodilo Liturgicae instaurationes, 61.

bi pomenilo pomanjkanje spoštovanja do tako velike skrivnosti. Za obhajanje z Gospodovo krvjo ne smemo uporabiti vrčev, lijakov ali drugih posod, ki ne ustrezajo pravilom.

107. Pravila, določena v kanonih, govore, da tistega, »ki svete podobne kruha in vina odvrže, jih s svetoskrunskim namenom vzame ali obdrži, zadene vnaprej izrečeno apostolskemu sedežu pridržano izobčenje; klerika je poleg tega mogoče kaznovati z drugo kaznijo, ne izvzemši odslovitev iz kleriškega stanu« (ZCP, kan. 1367). V sklop tega primera je treba prišteti tudi vsako naklepno in težko dejanje, ki meri na onečaščenje svetih podob. Če kdo stori kako dejanje proti navedenim določbam s tem, da je na primer odvrgel svete podobne v sakrariji, na neprimerno mesto ali na zemljo, zapade v predvideno kazen.⁸⁷ Vsi naj bodo pozorni, da bodo po končanem obhajanju med mašo upoštevali predpise Rimskega misala, zlasti kar zadeva ostanek rešnje Kristusove krvi, ki naj jo takoj zaužije mašnik ali glede na veljavna pravila drug sveti služabnik, medtem ko mora mašnik preostale posvečene hostije takoj pri oltarju zaužiti ali jih shraniti na ustreznem kraju, določenem za shranjevanje evharistije (RM 163,284).

⁸⁷ Prim. Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Odgovor na vprašanje, v: AAS 91 (1999) 918.

Peto poglavje

DRUGI VIDIKI, KI ZADEVAJO EVHARISTIJO

1. Kraj za obhajanje svete maše

108. »Evharistično opravilo naj bo v svetem prostoru, razen če v posameznem primeru potreba zahteva kaj drugega; v tem primeru mora biti sveto opravilo na primernem kraju« (ZCP, kan. 932, § 1). Po pravilu krajevni škof presoja za svojo škofijo od primera do primera, kdaj obstaja takšna potreba.

109. Mašniku ni nikoli dovoljeno maševati v templju ali svetem mestu druge nekrščanske religije.

2. Razne okoliščine v zvezi s sveto mašo

110. »V trajni zavesti, da se v skrivnosti evharistične daritve nenehno izvršuje delo odrešenja, naj duhovniki pogosto mašujejo; zelo se priporoča maševanje celo vsak dan, ker je to dejanje Kristusa in Cerkve, s katerim duhovniki spolnjujejo svojo najodličnejšo nalogo, tudi takrat, ko ni mogoče, da bi bili verniki navzoči.«⁸⁸

111. Duhovniku naj se dovoli maševati ali somaševati, »čeprav ga rektor cerkve ne pozna, da se le izkaže z največ leto dni starim pisnim priporočilom« apostolskega sedeža, svojega ordinarija ali predstojnika, »ali če je po pameti mogoče soditi, da mu maševanje ni prepovedano« (prim. ZCP, kan. 903; RM 200). Škofje naj poskrbijo, da bodo nasprotno navade ukinjene.

⁸⁸ ZCP, kan. 904; C 3; D 13; Pavel VI., Okrožnica *Mysterium fidei*, v: AAS 57 (1965) 753–774; prim. Janez Pavel II., Okrožnica *Cerkev iz evharistije*, 11; Kongregacija za bogoslužje, Navodilo *Eucharisticum mysterium* 44; RM 19.

112. Maša se obhaja v latinskem ali drugem jeziku s pravno potrjenimi liturgičnimi besedili. Poleg obhajanja maše v domačem jeziku, pri kateri je treba upoštevati čase in kraje, ki jih je določila cerkvena oblast, je mašnikom dovoljeno vedno in povsod maševati v latinščini (B 36, § 1; ZCP, kan. 928).

113. Ko somašuje več duhovnikov, naj se pri evharistični molitvi uporablja jezik, ki ga razumejo bodisi vsi somašniki bodisi zbrano ljudstvo. Če se zgodi, da so med duhovniki nekateri, ki ne razumejo jezika bogoslužja, tako da ne morejo z dolžnim razumevanjem izgovarjati delov evharistične molitve, ki jim pripadajo, naj ne somašujejo, ampak naj rajši prisostvujejo po pravilih obhajanja, oblečeni v korno obleko (prim. RM 114).

114. »Normalno je, da se pri nedeljskih mašah v župniji, ki je 'evharistično občestvo', zbirajo različne skupine, gibanja, združenja in tudi majhne redovne skupnosti, ki bivajo v župniji.«⁸⁹ Čeprav je po pravnih določbah mogoče obhajati mašo za posebne skupnosti, so se kljub temu te skupnosti dolžne zvesto držati liturgičnih določb (prav tam, 36).

115. Zavreči je treba zlorabo, da se iz samovoljnih razlogov ukinja maše za ljudstvo z izgovorom, da s tem pospešujemo »evharistični post«, kar je v nasprotju z določbami Rimskega misala in zdravim izročilom rimskega obreda.

116. Maš ne smemo množiti, kar je v nasprotju s pravnimi določbami; kar pa zadeva mašni dar, se je treba v moči prava držati pravil, ki veljajo povsod (prim. ZCP, kan. 905, 945-958).

3. Svete posode

117. Svete posode, določene za sprejem Kristusovega telesa in Gospodove krvi, morajo biti po pravilih izročila in liturgičnih knjig skrbno oblikovane (prim. RM 327-333). Škofovske konference imajo z odobritvijo apostolskega sedeža pravico dovoliti, da so svete posode lahko izdelane

⁸⁹ Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan, 36.

tudi iz drugih trdnih snovi, če je to primerno. Vendar se strogo zahteva, da so ti materiali po splošnem mnenju tiste pokrajine res plemeniti (prim. RM 332), da se z njihovo rabo izkazuje čast Gospodu in se popolnoma izognemo nevarnosti, da bi v očeh vernikov zameglili resnico o stvarni navzočnosti Kristusa pod evaharističnima podobama. Zato je vredna obžalovanja navada, da se pri obhajanju maše uporabljajo navadne posode ali celo propadajoče in brez umetniške vrednosti, ali navadne košarice ali druge posode iz stekla, gline ali ilovice ali iz drugačne hitro lomljive snovi. To velja tudi za kovine in druge materiale, ki se hitro spreminjajo (prim. RM 332).⁹⁰

118. Preden damo svete posode v uporabo, jih mora duhovnik blagosloviti po obredu, ki je predpisan v liturgičnih knjigah.⁹¹ Hvalevredno je, da blagoslovitev opravi krajevni škof, ki hkrati presodi, ali so primerne za rabo, za katero so namenjene.

119. Ko se je mašnik po obhajanju vernikov vrnil k oltarju, stoje pri oltarju ali mizi očisti pateno ali piksido nad kelihom, kakor predpisuje misal, ter obriše kelih s purifikatorijem. Če je navzoč diakon, se ta skupaj z mašnikom vrne k oltarju in očisti svete posode. Dovoljeno je seveda, če je veliko svetih posod, da jih pustimo primerno pokrite na oltarju ali na mizici na korporalu; mašnik ali diakon pa jih očistita takoj po maši po odslovitvi ljudstva. Prav tako lahko mašni pomočnik (akolit) pomaga mašniku ali diakonu pri čiščenju in pospravljanju svetih posod bodisi na oltarju bodisi pri mizici. Če ni diakona, mašni pomočnik prenese na mizico svete posode in jih očisti, posuši in pospravi (RM 163, 183, 192).

120. Dušni pastirji naj skrbijo, da bodo oltarni prti vedno čisti, zlasti tisti, na katerih bodo ležale svete podobe; le-te je treba po starem izročilu bolj pogosto očistiti. Prav je, da vodo iz prvega pranja, ki ga opravimo z rokami, zlijemo v sakrarij v cerkvi ali na zemljo na določenem kraju. Nato lahko opravimo še drugo pranje na navaden način.

⁹⁰ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo *Inaestimabile donum*, 16.

⁹¹ Prim. RM 333; Priloga IV, Obred blagoslovitve keliha; Rimski pontifikal, Posvetitev cerkve in oltarja, Typis Poliglottis Vaticanis 1977, 7. pogl.

4. Bogoslužna obleka

121. »Različnost barv bogoslužne obleke ima namen, da z njimi učinkovito tudi na zunaj izrazimo poseben značaj verskih skrivnosti, ki jih obhajamo, ter doživljanje in rast krščanskega življenja v teku cerkvenega leta« (RM 345). V resnici »različnost služb pri opravljanju bogočastja razodeva različna bogoslužna obleka ... Primerno je, da bogoslužna obleka prispeva tudi k povečanju lepote svetega opravila« (RM 335).

122. »Alba je v pasu povezana s pasom, razen če je tako narejena, da se prilega telesu tudi brez pasu. Kadar alba ne zakrije popolnoma navadne obleke okrog vratu, si je treba nadeti pod albo amikt« (RM 336).

123. »Obleka za mašnika pri maši in pri drugih svetih obredjih, ki so naravnost povezani z mašo, je mašni plašč ali kazula, kadar ni drugače določeno, in to nad albo in štolo« (RM 337). Ko mašnik nosi mašni plašč v skladu z rubrikami, naj ne opusti štole. Škofje ordinariji naj poskrbijo, da bodo druge navade odpravljene.

124. V Rimskem misalu je dana duhovnikom, ki somašujejo z mašnikom voditeljem, možnost, da so lahko iz upravičenega vzroka, npr. zaradi večjega števila somašnikov in pomanjkanja oblek, »brez mašnega plašča ali kazule, dajo pa si samo štolo nad albo; glavni mašnik mora vedno obleči mašni plašč predpisane barve« (RM 209). Kadar je mogoče predvideti takšno situacijo, je treba zagotoviti vse potrebno. Tisti, ki somašujejo, morejo tako kot glavni mašnik obleči mašni plašč bele barve; sicer pa se je treba držati predpisov, navedenih v liturgičnih knjigah.

125. Diakonu lastna obleka je dalmatika, ki si jo obleče nad albo in štolo. Zaradi ohranjanja pomembnega izročila Cerkve je hvalevredno, če ne uveljavljamo pravice glede opustitve dalmatike (RM 338).

126. Obžalovanja vredna je navada, da sveti služabniki celo v primeru, da mašuje en sam, obhajajo sveto mašo v nasprotju s predpisi liturgičnih knjig brez bogoslužnih oblačil in si nadenejo le štolo nad meniško kuto, redovno

ali civilno obleko.⁹² Ordinariji naj si prizadevajo čim prej odpraviti takšne zlorabe in doseči, da bo v vseh cerkvah in kapelah, ki so pod njihovo jurisdikcijo, zadostno število po veljavnih predpisih narejenih bogoslužnih oblačil.

127. Liturgične knjige dajejo posebno dovoljenje, da lahko na največje praznike uporabljamo praznična bogoslužna oblačila ali tudi najdragocenejša, čeprav ne ustrezajo barvi dneva (RM 346). Nekateri takšno dovoljenje, ki dejansko upošteva starodavna oblačila z vidika ohranjanja izročila Cerkve, neupravičeno širijo tako, da se ne menijo za izročene navade, ampak prevzemajo oblike in barve po svojem okusu. S tem se manjša pomen tega predpisa v škodo izročila. Ob velikih praznikih lahko oblačila zlate ali srebrne barve nadomestijo oblačila drugih barv, ne pa vijolične in črne.

128. Sveta maša in druga bogoslužna opravila, ki so dejanja Kristusa in hierarhično urejenega božjega ljudstva, naj bodo takšna, da bodo sveti služabniki in verni laiki glede na svoje zmožnosti lahko neposredno sodelovali. Zaželeno je, da »duhovniki, ki so pri evharističnem opravilu navzoči, razen če jih opravičuje pravičen razlog, redno opravljajo službo svojega reda in se ga udeležujejo kot somašniki, oblečeni v bogoslužno obleko. Sicer naj oblečejo korno obleko ali koretelj nad talarjem« (RM 114; 16–17). Ni pa primerno, razen iz posebnih razlogov, da so glede na zunanje vedenje navzoči pri maši kot navadni verniki.

⁹² Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Navodilo Liturgicae instaurationes*, 8c.

Šesto poglavje

SHRANJEVANJE PRESVETE EVHARISTIJE IN NJENO ČEŠČENJE ZUNAJ MAŠE

1. Shranjevanje presvete evharistije

129. »Obhajanje evharistije v daritvi svete maše je resnično izvir in cilj tudi evharističnega češčenja zunaj maše. Po maši se ohranijo svete podobe predvsem zaradi tega, da bi se verniki, predvsem bolni in starejši, ki se ne morejo udeležiti maše, lahko po zakramentalnem obhajilu pridružili daritvi Kristusa, žrtvovanega in darovanega pri maši.«⁹³ Shranjevanje evharistije omogoča tudi češčenje tako velikega zakramenta, ki mu s tem izražamo tisto češčenje, ki ga dolgujemo Bogu. Nujno je, da pospešujemo določene bogoslužne oblike ne samo zasebnega, marveč tudi javnega in občestvenega češčenja, ki jih je predpisala ali veljavno odobrila Cerkev.⁹⁴

130. »V skladu z zgradbo cerkve in zakonitimi krajevnimi običaji, naj se najsvetejši zakrament shranjuje v tabernaklju, ki je zares na častnem, vidnem in lepo okrašenem mestu v cerkvi«, zaradi miru samega kraja, prostora pred tabernakljem, nameščenih pručk, sedežev ali klečalnikov pa »pripraven za molitev«.⁹⁵ Skrbno je treba upoštevati vse predpise liturgičnih knjig in določb cerkvenega prava,⁹⁶ da je odstranjena nevarnost onečaščenja (ZCP, kan. 938, §§ 3-5).

⁹³ Kongregacija za bogoslužje, Dekret Eucharistiae sacramentum (21. junija 1973), v: AAS 65 (1973) 610.

⁹⁴ Prav tam.

⁹⁵ Kongregacija svetih obredov, Navodilo Eucharisticum mysterium, 54; Navodilo Inter Oecumenici (26. septembra 1964) 95; RM 314.

⁹⁶ Prim. Janez Pavel II., Pismo Dominicae cenae, 3; Kongregacija za bogoslužje, Navodilo Eucharisticum mysterium, 53; ZCP, kan. 938, § 2; RM 314–317.

131. Poleg tega, kar je dovoljeno po kan. 934, § 1 ZCP, je prepovedano hraniti najsvetejši zakrament na krajih, ki niso pod varnim nadzorom krajevnega škofa ali obstaja nevarnost onečaščenja. V tem primeru naj krajevni škof nemudoma prekliče prejšnje dovoljenje za shranjevanje evharistije.⁹⁷

132. Nihče ne sme nositi presvete evharistije domov ali na kak drug kraj, če je to v nasprotju z določbami prava. Zavedati se je treba, da so dejanja, kot so odvzemanje ali zadrževanje svetih podob zaradi bogoskrunskih namenov ali njihovo odvrženje, tista *huda dejanja (graviora delicta)*, katerih odveza je pridržana Kongregaciji za verski nauk.⁹⁸

133. Duhovnik ali diakon ali izredni delivec obhajila, ki v odsotnosti ali zadržanosti rednega delivca nosi presveto evharistijo kot obhajilo bolniku, naj se odpravi od kraja, kjer je bilo Najsvetejše shranjeno, do bolnikovega doma po možnosti po mirni poti; opusti naj vsako drugo delo, tako da bo odstranjena nevarnost onečaščenja in bo ohranjena največja spoštljivost do Kristusovega telesa. Obred obhajanja bolnikov naj se ohrani, kakor je predpisano v Rimskem obredniku.⁹⁹

2. Nekaj oblik češčenja Najsvetejšega zunaj maše

134 »Češčenje, ki ga izkazujemo evharistiji zunaj maše, je za življenje Cerkve neprecenljive vrednosti. To češčenje je tesno povezano z obhajanjem evaristične daritve« (CE 25). Skrbno je treba pospeševati tako javno kot zasebno češčenje Najsvetejšega tudi zunaj maše, da bodo verniki tako častili

⁹⁷ Kongregacija za disciplino zakramentov, Navodilo *Nullus unquam* (26. maja 1938), 10 d, v: AAS 30 (1938) 206.

⁹⁸ Prim. Janez Pavel II., *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (30. aprila 1991), v: AAS 93 (2001) 737–739; Kongregacija za verski nauk, Pismo škofom, ordinarijem in predstojnikom katoliške Cerkve o nekaterih hujših kršitvah, ki so pridržane Kongregaciji za verski nauk, v: AAS 93 (2001) 786.

⁹⁹ Prim. Rimski obrednik, O svetem obhajilu in češčenju evharistične skrivnosti izven maše, 26–78.

resnično in stvarno navzočega Kristusa,¹⁰⁰ ki je »veliki duhovnik prihodnjih dobrin« (Hbr 9,11; CE 3) in Odrešenika sveta. »Naloga pastirjev je tudi z osebnim pričevanjem opogumljati ljudi k temu, da bi gojili evharistično češčenje, zlasti pri izpostavitvi najsvetejšega zakramenta, da bi se radi mudili v češčenju pred Kristusom, navzočim pod evharističnima podobama« (CE 25).

135. Verniki naj »ne opuščajo obiskovati Najsvetejše tudi med dnevom kot izraz hvaležnosti, znamenje ljubezni in dolžnega spoštovanja do Kristusa Gospoda, ki je tu navzoč«. ¹⁰¹ Češčenje Kristusa, navzočega v presvetem zakramentu, je nekakšno duhovno obhajilo in vernika močno združuje s Kristusom, kot govorijo zgledi mnogih svetnikov (CE 25). »Razen iz tehtnega razloga naj bo cerkev, kjer se hrani sv. Rešnje telo, vsaj nekaj ur vsak dan odprta vernikom, da bodo lahko molili pred najsvetejšim zakramentom« (ZCP, kan 937).

136. Krajevni škof naj močno priporoča evharistično češčenje, krajše, daljše ali nenehno, z udeležbo vernikov. V zadnjih letih »na mnogih krajih dobiva češčenje presvetega zakramenta poudarek v vsakdanjem življenju in postaja neizčrpen studenec svetosti«, čeprav obstajajo tudi kraji, kjer so skoraj »povsem opustili češčenje svete evharistije« (CE 10).

137. Izpostavljanje presvetega zakramenta naj bo vedno urejeno po predpisih liturgičnih knjig.¹⁰² Pred najsvetejšim zakramentom, shranjenim in izpostavljenim, lahko molimo rožni venec, ki je čudovita molitev »v svoji preprostosti in veličini«. ¹⁰³ V razlagi poudarimo pomen te molitve kot premišljevanje življenja Kristusa Odrešenika ter načrta odre-

¹⁰⁰ Prim. Tridentinski koncil, Sess. XIII, O sveti evharistiji, 5. pogl.: DS 1643; Pj XII., Okrožnica Mediator Dei; Pavel VI., Okrožnica *Mysterium Fidei*; Kongregacija svetih obredov, Navodilo *Eucharisticum mysterium*, 3f; Kongregacija za zakramente, Navodilo *Inaestimabile donum*, 20; Janez Pavel II., Okrožnica CE, 25.

¹⁰¹ Pavel VI., Okrožnica *Mysterium fidei*.

¹⁰² Prim. Rimski obrednik, O svetem obhajilu..., 82–100; RM 317; ZCP, kan. 941, § 2.

¹⁰³ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Rožni venec Device Marije*, 2 in 6.

šenja nebeškega Očeta, pri čemer zlasti lahko beremo svetopisemske odlomke.¹⁰⁴

138. Vsekakor pa Najsvetejšega ne smemo nikoli izpostaviti, tudi ne za krajši čas, brez potrebnega varstva. Poskrbeti moramo, da bo v določenem času in po določenem redu navzočih vsaj nekaj vernikov.

139. Če ima krajevni škof na voljo svete služabnike in druge, ki jim zaupa to nalogo, je pravica vernikov, da lahko pogosto obiščejo najsvetejši zakrament in ga počastijo, in se vsaj nekajkrat na leto lahko udeležijo češčenja presvete evharistije.

140. Močno se priporoča, da v mestih ali vsaj v večjih naseljih krajevni škof določi cerkev za stalno češčenje; tu naj se pogosto ali celo vsak dan obhaja maša, pri čemer je treba strogo upoštevati prekinitev češčenja v času obhajanja svete maše.¹⁰⁵ Primerno je, da je hostija, ki bo izpostavljena češčenju, posvečena pri maši tik pred samim češčenjem in je bila postavljena v monštranco na oltarju po obhajilu.¹⁰⁶

141. Krajevni škof naj priznava in po možnosti spodbuja vernike v njihovi pravici, da osnujejo bratovščine in skupnosti za stalno češčenje. V primerih, ko imajo takšna združenja mednarodni značaj, je naloga Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, da jih ustanovi ali potrdi njihove statute.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Pismo (15. januarja 1997), v: *Notitiae* 34 (1998) 506–510; Apostolska penitenciarija, Pismo duhovniku (8. marca 1996), v: *Notitiae* 34 (1998) 511.

¹⁰⁵ Prim. Kongregacija svetih obredov, Navodilo Eucharisticum mysterium, 61: Rimski obrednik, O svetem obhajilu... 83; RM 318; ZCP, kan. 941, § 2.

¹⁰⁶ Prim. Rimski obrednik, O svetem obhajilu ..., 94.

¹⁰⁷ Prim. Janez Pavel II., Apostolska konstitucija *Pastor bonus*, čl. 65; v: AAS 80 (1988) 877.

3. Procesije in evharistični kongresi

142. »Krajevni škof mora glede procesij dati navodila, da bo pri njih poskrbljeno za udeležbo in spoštljivost« (ZCP, kan. 944, § 2) ter vernike k temu spodbujati.

143. »Kjer je po presoji krajevnega škof mogoče, naj bo kot javno pričevanje češčenja sv. Rešnjega telesa procesija po javnih potih, zlasti na praznik sv. Rešnjega telesa in Rešnje krvi« (ZCP, kan. 944, § 1; RM 317), da bo »pobožna udeležba pri evharistični procesiji ob slovesnem prazniku sv. Rešnjega telesa in Rešnje krvi Gospodova milost, ki navzoče vernike vsak leto napolnjuje z veseljem« (CE 10).

144. Čeprav v nekaterih krajih to ni mogoče, je treba poskrbeti, da se izročilo o evharističnih procesijah ne izgubi. Treba je iskati nove oblike, kako ravnati v takih razmerah, kot na primer v prostoru okrog cerkve ali znotraj cerkvenega zemljišča ali z dovoljenjem javnih oblasti tudi po mestnih parkih.

145. Evharistični kongresi imajo v pastoralni praksi velik pomen. Potrebno je, da so »res znamenje vere in ljubezni«. ¹⁰⁸ Skrbno naj bodo pripravljene in izvedene po določenih predpisih, da bo vernikom dana možnost češčenja svetih skrivnosti telesa in krvi Božjega Sina tako, da bodo vedno čutili v sebi sadove odrešenja. ¹⁰⁹

¹⁰⁸ Prim. Rimski obrednik, O svetem obhajilu ..., 109.

¹⁰⁹ Prim. RM, Praznik sv. Rešnjega telesa in krvi, mašna prošnja.

Sedmo poglavje

POSEBNE NALOGE VERNIH LAIKOV

146. Službeno duhovništvo je nenadomestljivo. Če občestvo nima duhovnika, je oropano zakramentalnega delovanja Kristusa, Glave in Pastirja; to delovanje pripada namreč k bistvu življenja občestva.¹¹⁰ »Služabnik, ki v Kristusovi osebi more uresničiti evharistični zakrament, je samo veljavno posvečeni duhovnik.«¹¹¹

147. Kjer zaradi pomanjkanja posvečenih služabnikov potrebe Cerkev narekujejo, morejo verni laiki, čeprav niso bralci ali mašni pomočniki, po pravu opravljati nekatere teh služb.¹¹² Verniki so ob podpori Gospodove milosti poklicani in pooblašteni opravljati nekatere naloge večjega ali manjšega pomena. Mnogi verni laiki so že opravljali in tudi sedaj skrbno opravljajo takšne naloge zlasti v misijonskih deželah, kjer Cerkev še ni razširjena ali doživlja preganjanje,¹¹³ prav tako tudi v drugih pokrajinah, kjer je pomanjkanje duhovnikov in diakonov.

148. Posebno pomembna je tako imenovana ustanova katehistov, ki so z veliko vnemo pomagali in edinstveno ter nenadomestljivo pomagajo pri razširjanju vere Cerkve (M 7).¹¹⁴

149. V nekaterih škofijah, ki so bile zgodaj deležne evangelizacije, so se v zadnjem času uveljavili kot »pastoralni

¹¹⁰ Prim. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Teološka načela, 3.

¹¹¹ Prim. ZCP, kan. 900, § 1; prim. IV. lateranski koncil, 1. pogl.: DS 802; Tridentinski koncil, Sess. XXIII, Nauk in kanoni o duhovniškem posvečenju, 4. pogl.: DS 1767–1770; Pij XII., Okrožnica Mediator Dei.

¹¹² Prim. ZCP, kan. 230, § 3; Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Predgovor.

¹¹³ Prim. Janez Pavel II., Okrožnica Odrašenikovo poslanstvo, 73.

¹¹⁴ Prim. prav tam, 73.

asistenti« laiki, med katerimi so mnogi veliko storili v korist Cerkve s tem, da pomagajo pri pastoralnih nalogah škofov, duhovnikov in diakonov. Treba se je varovati, da podoba njihovih nalog ne bo preveč podobna nalogam pastoralne službe klerikov. Skrbeti je treba, da »pastoralni asistenti« ne bodo prevzemali nalog, ki dejansko pripadajo nalogam svetih služabnikov.

150. Dejavnost pastoralnega asistenta naj bo v tem, da olajša službo duhovnika in diakona, spodbuja poklicanost k duhovništvu in diakonatu ter v skladu s pravom skrbno pripravlja verne laike in občestva, da bodo opravljali različne liturgične naloge v skladu z mnogovrstnostjo karizem.

151. Samo v primeru velike potrebe se je mogoče zateči k pomoči izrednih služabnikov pri obhajanju bogoslužja. Vsekakor to ni predvideno za zagotovitev polnejšega sodelovanja laikov, marveč je po svoji naravi nadomestnega in začasnega značaja.¹¹⁵ Če se torej zaradi potrebe zatečemo k službi izrednih služabnikov, naj se pomnožijo posebne in stalne molitve h Gospodu, da čim prej pošlje duhovnika za službo občestva in v obilnosti prebuja poklice za svete redove (CE 32).

152. Takšne nadomestne naloge ne smejo voditi k temu, da bi pod pretvezo podvojene službe, pripadajoče duhovniku, ki bi zanemarjal obhajanje svete maše za njemu izročeno ljudstvo, osebno skrb za bolnike in skrb za krščevanje otrok, prisostvovanje porokam in opravilo krščanskega pogoeba, ki so predvsem naloga duhovnika ob pomoči diakona. Naj se ne dogaja, da bi duhovniki na župnijah brez razlike zamenjavali opravljanje pastoralnih nalog z diakoni in laiki ter na ta način zameglili njihovo specifičnost.

153. Poleg tega laikom ni dovoljeno sprejemati službe ali oblačila diakona ali duhovnika ali nositi njim podobna oblačila.

¹¹⁵ Prim. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Praktična navodila, 8, § 2.

1. Izredni delivec svetega obhajila

154. Kot je bilo že rečeno, »služabnik, ki v Kristusovi osebi more uresničiti zakrament evharistije, je samo veljavno posvečen duhovnik« (ZCP, kan. 900, § 1). Zato ime »služabnik evharistije« pripada samo duhovniku. V moči posvečenja so redni delivci obhajila škofje, duhovniki in diakoni,¹¹⁶ ki jim pripada naloga, da vernikom delijo sveto obhajilo med mašo. Tako se pravilno in v polnosti kaže njihova službena naloga v Cerkvi in se uresničuje zakramentalno znamenje.

155. Poleg rednih delivcev je tudi mašni strežnik (akolit), ki je po postavitvi izredni delivec svetega obhajila tudi zunaj obhajanja maše. Če resnične potrebe zahtevajo, more krajevni škof po pravi pooblastiti (prim. ZCP, kan. 230, § 1) za to tudi druge vernike laike kot izredne delivce, in sicer *za določen primer* ali *za določen čas* (*ad actum* ali *ad tempus*) in pri tem uporablja primerno obliko blagoslova. To pooblastilo nima nujno liturgične oblike, in tudi če bi jo imelo, ga ne smemo enačiti s svetim redom. V posebnih in izrednih primerih pa lahko dovoljenje *za določen primer* (*ad actum*) podeli tudi duhovnik, ki predseduje evharističnemu bogoslužju.¹¹⁷

156. Službo delivca obhajila je treba razlagati v strogem smislu glede na njeno ime, da je izredni delivec obhajila, ne pa »posebni delivec obhajila«, »izredni služabnik evharistije« ali »posebni služabnik evharistije«. Gre za opredelitve, ki brez potrebe in nepravilno razširjajo smisel.

157. Če je redno navzočih zadostno število svetih služabnikov za obhajanje, se ne smejo določiti za to nalogo izredni delivci obhajila. V takih okoliščinah tisti, ki bi bili za to določeni, ne smejo opravljati te službe. Obžalovanje vredna je

¹¹⁶ Prim. ZCP, kan. 910, § 1; prim. tudi Janez Pavel II., Pismo Dominicæ cenæ, 11; Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Praktična navodila, 8, § 1.

¹¹⁷ Prim. Kongregacija za disciplino zakramentov, Navodilo Immensæ caritatis, Uvod; Pavel VI., Motu proprio Ministeria quædam; RM, Dodatek II; Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Praktična navodila, 8, § 1.

navada tistih duhovnikov, ki so sicer navzoči pri bogoslužju, vendar se vzdržijo obhajanja vernikov in to službo naložijo laikom.¹¹⁸

158. Izredni delivec obhajila sme obhajati samo tedaj, ko ni duhovnika ali diakona, ko je duhovnik zadržan zaradi bolezni, starosti ali drugega resnega razloga ali tedaj, ko je število vernikov, ki pristopajo k obhajilu, tako veliko, da bi se obhajanje maše zavleklo.¹¹⁹ To je treba razumeti v smislu, da je omenjeni razlog povsem nezadosten glede na pojmovanje, ki ga imajo krajevne navade in kultura.

159. Izrednemu delivcu obhajila ni nikakor dovoljeno pooblastiti koga drugega, kot na primer starše, moža ali sina, za podelitev evharistije bolniku, ki želi prejeti obhajilo.

160. Krajevni škof naj v tej zadevi preveri prakso zadnjih let (v svoji škofiji), jo po lastni presoji spremeni ter jasno opredeli. Če je bila služba izrednega delivca obhajila zaradi dejanske nujnosti dana zelo na široko, naj krajevni škof objavi posebne določbe, s katerimi bo, upoštevajoč izročilo Cerkve, utrdil direktive in norme cerkvenega prava glede opravljanja te službe.

2. Pridiga

161. Homilija pri maši je, kot je bilo že rečeno, po svoji pomembnosti in naravi pridržana duhovniku ali diakonu (prim. ZCP, kan. 767, § 1). Kar pa zadeva druge oblike oznanjevanja, je mogoče glede na pravne določbe dovoliti oznanjevanje v cerkvi ali kapeli zunaj maše tudi vernikom laikom, če je to v določenih okoliščinah potrebno ali v posebnih primerih koristno (prim. ZCP, kan. 766). To se sme

¹¹⁸ Prim. Kongregacija za zakramente, Navodilo *Inaestimabile donum*, 10; Papeška komisija za razlago Zakonika cerkvenega prava, Odgovor (11. julija 1984), v: AAS 76 (1984) 746.

¹¹⁹ Prim. Kongregacija za disciplino zakramentov, Navodilo *Immensae caritatis*, 1; Papeška komisija za razlago Zakonika cerkvenega prava, Odgovor (1. junija 1988), v: AAS 80 (1988) 1373; Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., 8, § 2.

dovoliti samo zaradi pomanjkanja svetih služabnikov v nekaterih krajih v obliki nadomeščanja, ni pa dovoljeno iz izjemnega primera narediti pravilo, prav tako to ne more biti pristna promocija laikata.¹²⁰ Opozoriti je treba, da to dovoljenje, ki velja vedno le *za posamezni primer (ad actum)*, daje krajevni ordinarij, ne pa kdo drug, niti duhovnik ali diakon.

3. Posebna bogoslužja brez duhovnika

162. Na dan, ki ga imenujemo »nedelja«, se Cerkev vztrajno zbira, da bi se zlasti z obhajanjem maše spominjala Gospodovega vstajenja in celotne velikonočne skrivnosti.¹²¹ »Nobena krščanska skupnost pa ne raste, če nima korenin in stožerja v obhajanju svete evharistije« (D 6; CE 22, 33). Krščansko ljudstvo ima pravico, da se v njegovo korist obhaja evharistija ob nedeljah, zapovedanih in drugih praznikih, in če je mogoče, tudi vsak dan. Če pa ob nedeljah v župniji ali v drugi krščanski skupnosti ni mogoče obhajati maše, naj krajevni škof skupaj z duhovniki najde primerne rešitve.¹²² Med rešitvami bo zanesljivo na prvem mestu ta, da pokliče v ta namen druge duhovnike ali da verniki gredo k maši v bližnji kraj, da bi se tam udeležili evharistične skrivnosti (prim. CE 18).

163. Duhovniki, ki jim je bilo zaupano duhovništvo in evharistija »v korist drugim«, ¹²³ naj se zavedajo, da je njihova dolžnost dati vsem vernikom priložnost, da lahko zado-
stijo zapovedi biti ob nedeljah pri maši.¹²⁴ S svoje strani pa

¹²⁰ Prim. Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Praktične smernice, 8, §§ 3–4.

¹²¹ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan, 31–51; Janez Pavel II., Ob začetku novega tisočletja, 35–36; CE 41.

¹²² Prim. Kongregacija svetih obredov, Eucharisticum mysterium, 26; Kongregacija za bogoslužje, Direktorij za nedeljsko bogoslužje brez duhovnika Christi Ecclesia (2. junija 1988), 5 in 25, v: Notitiae 24 (1988) 366–378.

¹²³ Prim. Janez Pavel II., Pismo Dominicae cenae, 2.

¹²⁴ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan, 49.; CE 41; ZCP, kan. 1246–1247.

imajo verniki pravico, da noben duhovnik, razen če to dejansko ni mogoče, nikoli ne zavrne obhajanja maše za ljudstvo ali ne odreče, da bi jo daroval kdo drug, če ni mogoče drugače zadostiti zapovedi udeležbe pri maši ob nedeljah in drugih predpisanih praznikih.

164. »Kadar je udeležba pri evharističnem opravilu nemogoča, ker ni posvečenega služabnika ali zaradi drugega tehtnega razloga«, ¹²⁵ ima krščansko ljudstvo pravico, da krajevni škof glede na možnosti poskrbi, da se ob nedeljah obhaja bogoslužje za občestvo pod njegovo oblastjo in po veljavnih določbah Cerkve. Vendar so takšna nedeljska bogoslužja še vedno nekaj izrednega. Vsi, tako diakoni kot verniki, ki jim je krajevni škof zaupal službo pri takih bogoslužjih, naj »ohranjajo resnično živo 'lakoto' po evharistiji, ki vodi k temu, da ne zamudijo nobene priložnosti za obhajanje svete maše ter izkoristijo priložnostno navzočnost katerega koli duhovnika, ki sme po določbah prava obhajati sveto mašo« (CE 33).

165. Izogibati se je treba vsake zmešnjave med takimi oblikami srečevanj in samim evharističnim obhajanjem. ¹²⁶ Krajevni škofje naj modro presodijo, če je v takih primerih primerno deliti sveto obhajilo. Kar zadeva širšo ureditev tega vprašanja, naj ga ustrezno uredi škofovska konferenca in sicer tako, da se bo našla skupna rešitev, ki jo bo po posredništvu Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov potrdil apostolski sedež. Če ni duhovnika ali diakona, je zaželeno, da so posamezni deli bogoslužja razdeljeni med več vernikov, ki vodijo celotno bogoslužje, in ne samo enemu verniku. V nobenem primeru ni primerno reči, da laik »predseduje« bogoslužju.

166. Prav tako naj krajevni škof, ki je za to pristojen, ne dovoljuje brez razloga takih bogoslužij v času med tednom, zlasti če se pri njih podeljuje tudi sveto obhajilo, če je bilo mogoče obhajati mašo prejšnjo nedeljo ali se bo obhajala

¹²⁵ ZCP, kan. 1248, § 2; Kongregacija za bogoslužje, Direktorij za nedeljska bogoslužja brez duhovnika Christi Ecclesia, 1–2.

¹²⁶ Prim. Kongregacija za bogoslužje, Direktorij za nedeljska bogoslužja brez duhovnika, 22.

naslednjo. Duhovniki so skrbno naprošeni, da obhajajo vsakdanjo mašo za ljudstvo v eni izmed cerkva, ki so jim zaupane.

167. »Prav tako ni mogoče misliti na to, da bi sveto mašo nadomestili z ekumenskim bogoslužjem božje besede ali s skupnim molitvenim srečanjem s kristjani, ki pripadajo (drugim) cerkvenim skupnostim, ali z udeležbo pri njihovih liturgičnih opravilih« (CE 30).¹²⁷ Če je bil krajevni škof zaradi velikih potreb prisiljen dovoliti *v posameznem primeru (ad actum)* udeležbo katoličanov, naj pastirji poskrbijo, da med katoliškimi verniki ne bo prišlo do nejasnosti glede obveznosti udeležiti se obvezne maše tudi v tem primeru ali ob drugi dnevni uri.¹²⁸

4. Tisti, ki so bili odpuščeni iz duhovniškega stanu

168. »Kleriku, ki je po določbi prava izgubil kleriški stan ..., je prepovedano opravljanje oblasti svetega reda« (ZCP, kan. 292). Pod nobenim pogojem mu ni dovoljeno obhajati zakramentov, razen v primerih, predvidenih po zakonu (prim. ZCP, kan. 976; kan. 986, § 2), prav tako ni dovoljeno vernikom prositi za obhajilo, če ni upravičenega razloga, ki po določbi kan. 1335 to dovoljuje.¹²⁹ Te osebe ne smejo imeti homilije,¹³⁰ tudi naj nikoli ne sprejemajo nobene funkcije ali naloge v liturgičnem obhajanju maše, da se ne bi med verniki pojavila nejasnost in se ne bi zameglila resnica.

¹²⁷ Prim. Papeški svet za edinost kristjanov, Direktorij za aplikacijo načel in pravil o ekumenizmu *La recherche de l' unité*, 115, v: AAS 85 (1993) 1085.

¹²⁸ Prim. prav tam, 101.

¹²⁹ Prim. Papeški svet za razlago zakonskih določb, Izjava o pravilni razlagi kan. 1335 (15. maja 1997), 1–2, v: AAS 90 (1998) 63–64.

¹³⁰ Kar zadeva duhovnike, ki so dobili dispenzo od celibata, prim. Kongregacija za verski nauk, Norme glede dispenze od duhovniškega celibata *Normae substantiales* (14. oktobra 1980) 5; prim, tudi Kongregacija za duhovščino, Navodilo o sodelovanju laikov..., Praktične smernice, 3, § 5.

Osmo poglavje

I. ZDRAVILA PROTI ZLORABAM

169. Kadar se zgodi zloraba v obhajanju liturgije, se dogaja resnična ponaredba katoliškega bogoslužja. Sv. Tomaž Akvinski je zapisal: »Tisti, ki v imenu Cerkve izkazuje kult, ki je v nasprotju z oblikami, določenimi po božanski cerkveni oblasti, in ki so v njej v navadi, zapade v pregreho ponarejanja.«¹³¹

170. Da bi se zoperstavili takim zlorabam, »je najpomembnejša svetopisemska in liturgična vzgoja božjega naroda, pastirjev in vernikov«,¹³² in sicer tako, da sta vera in disciplina Cerkve glede svetega bogoslužja predstavljeni in sprejeti na pravilen način. Če pa se kljub temu zlorabe nadaljujejo, je treba v duhu cerkvenega prava in v obrambo duhovnega izročila ter pravic Cerkve uporabiti vsa zakonita sredstva.

171. Med različnimi zlorabami so nekatere, ki so objektivno *hujši prestopki* (*graviora delicta*), torej huda dejanja, in druge, ki se jih moramo prav tako izogibati in jih skrbno popraviti. Upoštevajoč to, kar smo na poseben način obravnavali v prvem poglavju tega Navodila, moramo sedaj obravnavati naslednja vprašanja.

1. Hujši prestopki

172 *Hujše prestopke* proti svetosti najsvetejše daritve in zakramenta evharistije je treba obravnavati v duhu »Navodil glede hujših prestopkov, ki so pridržani Kongregaciji za verski nauk«,¹³³ to pomeni:

¹³¹ Sv. Tomaž Akvinski, *Summa Theologica*, II, 2, q. 93, a. 1.

¹³² Prim. Janez Pavel II., *Vicesimus quintus annus*, 15; B 15–19.

¹³³ Prim. Janez Pavel II., *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tute-*

a) vzeti ali zadržati svete podobe kruha in vina s sveto-skrunskim namenom (ZCP, kan. 1367);

b) opravljanje ali simulacija evharistične daritve (kan. 1378, § 2; kan. 1379),

c) prepovedano opravljanje svete daritve skupaj s služabniki cerkvenih skupnosti, ki nimajo apostolskega nasledstva ali ne priznavajo zakramentalnega značaja duhovniškega posvečenja (kan. 908 in kan. 1365),

d) posvetitev le ene snovi brez druge (kruha ali vina) v evharističnem obhajanju s sakrilegičnim namenom ali tudi obe zunaj evharističnega opravila (kan. 927).

2. Huda dejanja

173. Čeprav je treba sodbo glede velikosti dejanja pre-sojati v luči splošnega cerkvenega nauka in načel, ki jih je Cerkev dala, je treba imeti kot objektivno velika tista dejanja, ki postavljajo pod vprašaj veljavnost in dostojanstvo presvete evharistije, oziroma tista, ki so v nasprotju s primeri, navedenimi v številkah 48–52, 56, 76–77, 79, 91–92, 94, 96, 101–102, 104, 106, 109, 111, 115, 117, 126, 131–133, 138, 153 in 168 tega dokumenta. Poleg tega je treba namenjati pozornost določbam Zakonika cerkvenega prava, zlasti glede tega, kar je določeno v kanonih 1364, 1369, 1373, 1376, 1380, 1384, 1385, 1386 in 1398.

3. Druge zlorabe

174. Dejanja, storjena proti določbam, o katerih govori to *Navodilo* na drugih krajih in v drugih sprejetih pravnih določilih, je treba vzeti resno in jih prištevati med zlorabe, ki se jih moramo varovati in jih skrbno korigirati.

la (30. aprila 2001), v: AAS 93 (2001) 737–739; Kongregacija za verski nauk, Pismo katoliškim škofom, drugim ordinarijem in predstojnikom o hudih kršitvah pridržanih Kongregaciji za verski nauk, v: AAS 93 (2001) 786; Glede točke a) prim. še: Papeški svet za razlago zakonskih besedil, Odgovor (3. julija 1999), v: AAS 91 (1999) 918.

175. Iz tega, kar je doslej razloženo, je jasno, da *Navodilo* ne omenja vseh kršitev proti Cerkvi in njeni disciplini, ki so omenjene v kanonih, v liturgičnih predpisih in drugih določbah Cerkve glede na nauk cerkvenega učiteljstva in njene ga zdravega izročila. Če se torej zgodi kaka druga zloraba, naj se korigira po določbah prava.

4. Krajevni škof

176. Krajevni škof »naj si kot glavni oskrbnik božjih skrivnosti nenehno prizadeva, da bodo verniki, ki so zaupani njegovi skrbi, z obhajanjem zakramentov rasli v milosti in spoznavali ter živeli velikonočno skrivnost« (ZCP, kan. 387). Njegova naloga je, »da v mejah svoje pristojnosti za bogoslužje izdaja določbe, po katerih so se vsi dolžni ravnati« (ZCP, kan. 838, § 4).

177. »Ker mora varovati edinost vesoljne Cerkve, je škof dolžan pospeševati vsej Cerkvi skupno disciplino in zato zahtevati spolnjevanje vseh cerkvenih zakonov. Bedi naj, da se v cerkveno disciplino ne prikradejo zlorabe, zlasti glede službe besede, obhajanja zakramentov in zakramentolov, češčenja Boga in svetnikov« (ZCP, kan. 392, §§ 1 in 2).

178. Kadarkoli ordinarij kraja, redovne skupnosti ali družbe apostolskega življenja zanesljivo zve za kršitev ali zlorabo v zvezi s presveto evharistijo, naj sam ali po verodostojnem kleriku modro poizve glede dejstev, okoliščin in krivde.

179. Dejanja proti veri in hujše prestopke, storjene pri obhajanju evharistije in drugih zakramentov, je treba brez oklevanja sporočiti Kongregaciji za verski nauk, da bi jih preučila in »se po potrebi izjasnila ali naložila kanonične kazni v skladu z določbami splošnega ali posebnega prava«. ¹³⁴

180. Sicer pa naj krajevni škof ravna v skladu s svetimi kanoni ter naloži, kjer je to potrebno, kanonične kazni, pri

¹³⁴ Prim. Janez Pavel II., Apostolska konstitucija *Pastor bonus*, 52.

čemer naj posebej upošteva, kar je določeno v kan. 1326. Če gre za hujša dejanja, naj o tem obvesti Kongregacijo za bogoslužje in disciplino zakramentov.

5. Apostolski sedež

181. Vsakokrat, ko Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov dobi zanesljivo vest o kršitvi ali zlorabi v zvezi s presveto evharistijo, o tem obvesti ordinarija (krajevnega škofa), da poizve o zadevi. Če ugotovi, da gre za hud prestop, naj ordinarij čimprej pošlje istemu dikasteriju en izvod besedila o poizvedbi in po možnosti tudi o naloženi kazni.

182. V skrbi za dobro vesoljne Cerkve, za katero je v moči svetega reda tudi sam odgovoren, naj ordinarij v hujših primerih ne opusti obravnavanja nastalega vprašanja v posvetovanju s Kongregacijo za bogoslužje in disciplino zakramentov. S svoje strani bo Kongregacija v moči pooblastil, ki jih je zaupal papež, pomagala ordinariju glede na posamezni primer, mu podelila potrebne oprostitev,¹³⁵ mu sporočila navodila in predpise, ki jih bo skrbno upošteval.

6. Sporočilo zlorab na liturgičnem področju

183. Vsi naj si po svojih možnostih kar najbolj skrbno prizadevajo, da bo presveti zakrament zavarovan pred vsako obliko nespoštljivosti in odklonov, da bodo vse zlorabe popolnoma odstranjene. To je kar največja naloga vseh in vsakega posameznika; prav tako so vsi dolžni izpolniti te naloge brez popuščanja.

184. Vsak kristjan, tako duhovnik in diakon kot verni laik, ima pravico vložiti tožbo glede liturgičnih zlorab pri krajevnem škofu ali pristojnemu ordinariju v skladu s pravom ali pravicami, ki jih je apostolskemu sedežu podelil papež (prim. ZCP, kan. 1417, § 1). Vendar je primerno, da je

¹³⁵ Prim. prav tam, 63.

¹³⁶ Prim. sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologica, III, q. 64, a. 9 ad pri-
72 num.

sporočilo ali ovadba po možnosti najprej naslovljena na krajevnega škofa. To je treba vedno storiti v duhu resnice in ljubezni.

SKLEP

185. »Klicam razdvojenosti med ljudmi, ki so, kakor kaže vsakdanja izkušnja, po grehu zakopane globoko v človeštvo, stoji nasproti rodovitna moč enotnega Kristusovega telesa. Evharistija, ki gradi Cerkev, ravno s tem ostvarja občestvo med ljudmi« (CE 24). Zato Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov želi tudi po skrbni aplikaciji tega, na kar je opozorila v tem *Navodilu*, da bi človeška slabost kar najmanj prizadela najsvetejši zakrament evharistije in bi, po odstranitvi vsake nepravilnosti in vsakega odklona, na priprošnjo blažene Device Marije, »evharistične žene« (CE 53–58), odrešenjska navzočnost Kristusa v zakramentu njegovega telesa in krvi blestela nad vsemi ljudmi.

186. Vsi verniki naj po možnosti v polnosti, zavestno in dejavno sodelujejo pri sveti evharistiji (prim. B 14), jo častijo iz vsega srca v pobožnosti in v življenju. Škofje, duhovniki in diakoni naj si v opravljanju svete službe sprašujejo vest o pristnosti in zvestobi dejanj, ki jih opravljajo v imenu Kristusa in Cerkve v opravljanju svetega bogoslužja. Sveti služabnik naj se resno vpraša, ali je spoštoval pravice vernikov, ki mu zaupajo sebe in svoje otroke v prepričanju, da pravilno opravlja dejanja, ki jih Cerkev po Kristusovem naročilu želi opravljati v obhajanju svetega bogoslužja.¹³⁶ Vsak naj se vedno spominja, da je služabnik svetega bogoslužja (prim. RM 24).

Vse, kar temu nasprotuje, nima veljave.

To Navodilo, ki ga je po naročilu papeža Janeza Pavla II. pripravila Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov v sodelovanju s Kongregacijo za verski nauk, je papež 19. marca 2004, na praznik sv. Jožefa, potrdil in naročil

njegovo objavo ter takojšnjo veljavnost za vse, ki jim je namenjena.

V Rimu, na Kongregaciji za bogoslužje in disciplino sakramentov, 25. marca 2004, na praznik Gospodovega oznanjenja.

+ Francis kard. ARINZE
prefekt

+ Domenico SORRENTINO
nadškof, tajnik

KRATICE

1. Drugi vatikanski cerkveni zbor (1962-1965)

- LG – C** Lumen gentium – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).
SC – B Sacrosanctum Concilium – Konstitucija o svetem bogoslužju (1964).

2. Drugi dokumenti

- CIC – ZCP** Codex Iuris Canonici - Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1883.
CL – KL Janez Pavel II., Christifideles laici – Apostolska spodbuda o krščanskih laikih, CD 41, Ljubljana 1989.
DC Janez Pavel II., Dominicae cenae – O skrivnosti in češčenju sv. evharistije (1980).
DD – GD Janez Pavel II., Dies Domini – Apostolsko pismo Gospodov dan, CD 78, Ljubljana 1998.
DE – EP Papeški svet za edinstvo kristjanov, Ekumenski pravilnik, CD 53, Ljubljana 1994.
DPP – DLP Kongregacija za bogoslužje, Direttorio su pietà popolare e liturgica – Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje, CD 102, Ljubljana 2003.
EE – CE Janez Pavel II., Ecclesia de Eucharistia – Okrožnica Cerkev iz evharistije, CD 101, Ljubljana 2003.
EM – NSL Kongregacija za duhovščino in dr., Ecclesia de mysterio - Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov, CD 74, Ljubljana 1998.
EU – NES Eucharisticum mysterium – Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti, Ljubljana 1967.
MDH - SBL Pij XII., Mediator Dei et hominum – Okrožnica Srednik med Bogom in ljudmi, Ljubljana 1957.

MF	Pavel VI., Okrožnica <i>Mysterium fidei</i> , v: AAS 57 (1965).
MR – RMsu	<i>Missale Romanum</i> – Splošna ureditev rimskega misala, CD 94, Ljubljana 2002.
PB	Janez Pavel II., Apostolska konstitucija <i>Pastor bonus</i> , Roma 1988.
PG	Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda <i>Pastores gregis</i> , Roma 2003.
PR – RP	Rimski pontifikal - Posvetitve, Ljubljana 1979.
RVM - RVDM	Janez Pavel II., <i>Rosarium Virginis Mariae</i> – Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije, CD 98, Ljubljana 2002.
RM – OP	Janez Pavel II., <i>Redemptoris missio</i> – Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo, CD 46, Ljubljana 1991.
VS - SR	Janez Pavel II., <i>Veritatis splendor</i> – Okrožnica Sijaj resnice, CD 52, Ljubljana 1994.

KAZALO

Uvodna beseda (Franci Petrič)	5
-------------------------------------	---

Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov: NAVODILO O ZAKRAMENTU ODREŠENJA

Uvod	13
------------	----

I. UREDITEV SVETE LITURGIJE.....

1. Krajevni škof, veliki pastir svoje črede	20
2. Škofovske konference	22
3. Duhovniki	23
4. Diakoni	25

II. UDELEŽBA VERNIKOV

PRI OBHAJANJU EVHARISTIJE	27
1. Dejavno in zavestno sodelovanje	27
2. Naloge vernih laikov pri obhajanju svete maše	30

III. PRAVILNO OBHAJANJE SVETE MAŠE	33
1. Snov za sveto evharistijo	33
2. Evharistična molitev	34
3. Drugi deli svete maše	35
4. Združevanje drugih obredov z obhajanjem svete maše	39
IV. SVETO OBHAJILO	41
1. Pogoji za prejem svetega obhajila	41
2. Delitev svetega obhajila	43
3. Obhajilo duhovnikov	45
4. Obhajilo pod obema podobama	45
V. DRUGI VIDIKI, KI ZADEVAJO EVHARISTIJO	49
1. Kraj za obhajanje svete maše	49
2. Razne okoliščine v zvezi s sveto mašo	49
3. Svete posode	50
4. Bogoslužna obleka	52
VI. SHRANJEVANJE PRESVETE EVHARISTIJE	55
1. Shranjevanje presvete evharistije	55
2. Nekaj oblik češčenja Najsvetejšega zunaj maše	56
3. Procesije in evharistični kongresi	59
VII. POSEBNE NALOGE VERNIH LAIKOV	61
1. Izredni delivec svetega obhajila	63
2. Pridiga	64
3. Posebna bogoslužja brez duhovnika	65
4. Tisti, ki so bili odpuščeni iz duhovniškega stanu ..	67
VIII. ZDRAVILA PROTI ZLORABAM	69
1. Hujši prestopki	69
2. Huda dejanja	70
3. Druge zlorabe	70
4. Krajevni škof	71
5. Apostolski sedež	72
6. Sporočilo zlorab na liturgičnem področju	72
SKLEP	73
KRATICE	75
KAZALO	76

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katehezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovsko sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA – Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)

48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SSK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastoralne za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralno kulturo (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)

94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEI, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
96. Papeški svet za družbeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec Device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja, Znova začeti pri Kristusu (2003)
101. Janez Pavel II., Okrožnica Cerkev iz evharistije (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje (2003)
103. Janez Pavel II., Posinodalna apostolska spodbuda Cerkev v Evropi (2003)
104. Papeški svet za kulturo, Jezus Kristus prinašalec žive vode (2003)
105. Papeški svet za pastoralo zdravja, Cerkev, mamila in odvisnost (2004)
106. Kongregacija za katoliško vzgojo, Stalni diakoni (2004)
107. Kongregacija za verski nauk, Pismo o sodelovanju moških in žensk (2004)
108. Kongregacija za bogoslužje, Navodilo o zakramentu odrešenja (2004)

DRUŽINA

9 789612 225360